

Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena

**Tiina Laitinen
Soila-Maria Pöntinen**

**Opinnäytetyö
Joulukuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaali- ja terveysala

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

KUVAILULEHTI
Päivämäärä
4.12.2005

Tekijä(t) Laitinen, Tiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
Pöntinen, Soila-Maria	Sivumäärä 66	Julkaisun kieli suomi
Työn nimi Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena		
Koulutusohjelma Toimintaterapia		
Työn ohjaaja(t) Ritsilä, Jaana		
Toimeksiantaja(t) Palapeli-projekti		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maahanmuuttajien kotoutumista tukevan Palapeli-projektin toiminnan yhteydessä toteutettiin toiminnallinen opinnäytetyö maahanmuuttajanaisten luovan toiminnan ryhmänä. Tavoitteena oli saada kokemuksellista tietoa luovan toiminnan käytöstä osana kotouttamistoimintaa. Opinnäytetyössä pyrittiin löytämään vastauksia siihen, mitä ohjaajan oli hyvä huomioida maahanmuuttajaryhmää suunniteltaessa ja ohjatessa sekä tukiko luovan ryhmän toiminta maahanmuuttajien voimaantumista. Samoin tarkasteltiin sitä, voitiinko luovia toimintoja käyttää maahanmuuttajien ryhmätoiminnassa. Aineistonkeruun menetelminä käytettiin ryhmäläisten havainnointilomaketta ja ryhmäläisten loppupalautetta.</p> <p>Ryhmän toiminta oli osa ryhmän naisten lukujärjestystä Palapeli-projektissa 10 kertaa syksyllä 2006. Ryhmään osallistui yhteensä 9 naista useista eri kulttuureista ja kommunikointi tapahtui suomeksi ilman tulkkeja. Ryhmässä kokeiltiin useita toiminnan muotoja, kuten musiikkia, kuvan tekoa, tanssia ja ulkoilua. Ryhmäläiset osallistuivat toimintaan pääosin erittäin sitoutuneesti. Ryhmäläisten loppupalautteesta nousi esiin, että he pitivät ryhmän toiminnasta. Ryhmäläiset kertoivat lisäksi ideoitaan tulevaisuuden ryhmätoimintaan.</p> <p>Tulosten mukaan ohjaajan tuli kiinnittää huomiota ryhmän muodostamisessa siihen, onko ryhmä tarkoitettu yhden vai usean kulttuurin edustajille. Siihen liittyi tulkin käyttö ja muut tarvittavat kommunikoinnin tukikeinot. Tärkeää oli muokata ryhmätoimintaa ryhmäläisten kiinnostusten mukaan. Luovan toiminnan ryhmä mahdollisti vertaistuen saamisen ja kokemusten jakamisen turvallisessa ympäristössä. Luova toiminta tuki sanatonta viestintää, mikä oli tärkeää ryhmäläisten vasta opiskellessa suomenkieltä. Luovan toiminnan ryhmä oli ohjaajien kokemusten mukaan hyvä toiminnanmuoto osana maahanmuuttajanaisten kotouttamistoimintaa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) maahanmuuttaja, ryhmä, luova toiminta, voimaantuminen, toimintaterapia		
Muut tiedot		

Author(s) Laitinen, Tiina	Type of Publication Bachelor's Thesis	
Pöntinen, Soila-Maria	Pages 66	Language Finnish
Title Creative group activities for immigrant women as a support of integration training		
Degree Programme Occupational Therapy		
Tutor(s) Ritsilä, Jaana		
Assigned by Palapeli-project		
<p>Abstract</p> <p>A Functional Bachelor's Thesis was carried out in the connection of Palapeli-project as a creative activity group for immigrant women. One aim was to acquire experiential knowledge of using creative activities as a part of integration training. It was searched what a leader should have paid attention to when planning and leading a group for immigrants and if the creative activity group did support the empowerment of the immigrants. Also it was considered if the creative activities were suitable for the immigrant group. As a method for collecting material was used an observation form of group members and feedback from the group members at the end of the group.</p> <p>The group was a part of women's weekly schedule 10 times in autumn 2006 in Palapeli-project. In the group participated 9 women all together from many cultures and the communication occurred in Finnish without interpreters. Many different forms of activity were tried out in the group as music, picture making, dancing and outing. The group members were mainly very committed to participate to the group. The feedback from them also revealed that they liked the group. The group members also told about their thoughts and ideas about continuing the group.</p> <p>According to the results, when forming the group a leader needed to pay attention if the group is suitable for one or multiple cultures. Also a need of an interpreter and other supporting forms of communication required to be concerned. It was important to adapt the occupation with the interests of the group members. The creative activity group enabled the fellow support and sharing experiences in a safe environment. The creative occupation supported the non-verbal communication which was important because the group members were only learning Finnish language. By the experience of the leaders the creative activity group was a good form of action as a part of integration training of the immigrant women.</p>		
Keywords Immigrant, group, creative activity, empowerment, occupational therapy		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	4
3 MAAHANMUUTTAJIEN MUUTTUNUT YMPÄRISTÖ	5
3.1 Kulttuurinmuutos ja maahanmuuttaja	5
3.2 Fyysinen ympäristö	6
3.3 Sosiaalinen ympäristö	7
4 TOIMINTATERAPIA JA KOTOUTTAMISTOIMINTA	7
4.1 Kotouttamistoiminta	7
4.2 Mikä tukee kotoutumista?	8
4.3 Toimintaterapeutti mukana kotouttamistoiminnassa	9
5 RYHMÄTOIMINTA TOIMINTATERAPIASSA	12
5.1 Ryhmän muodostaminen	12
5.2 Ryhmäkertojen suunnittelu	14
5.3 Ohjaajan rooli ryhmätoiminnassa	14
5.4 Ryhmäprosessin vaiheet	15
5.5 Ryhmän jatkuva arviointi	16
6 VERTAISTUKEA RYHMÄSSÄ	17
6.1 Vertaistukiryhmät maahanmuuttajien tukena	17
6.2 Vertaistukiryhmät naisten tukena	18
7 VUOROVAIKUTUS MAAHANMUUTTAJARYHMÄN OHJAAMISESSA	19
7.1 Kulttuurin merkitys vuorovaikutuksessa	19
7.2 Sanaton viestintä	19
7.3 Kuvien käyttäminen kommunikoinnin tukena	20
7.4 Tulkin käyttäminen kommunikoinnin tukena	20
8 LUOVAT TOIMINNAT MAAHANMUUTTAJIEN TOIMINTATERAPIASSA	21
8.1 Luova toiminta sanattoman vuorovaikutuksen mahdollistajana	21
8.2 Turvallisen ryhmän merkitys luovassa toiminnassa	23
9 VOIMAANTUMINEN JA FLOW-KOKEMUS	23
10 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUSAIKATAULU	25

11 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN SUUNNITTELU	27
11.1 Ryhmätoiminnan tavoitteet ja -suunnittelu	27
11.2 Ryhmän muodostaminen	28
11.3 SWOT- analyysi ryhmän suunnittelussa.....	29
12 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUMINEN...	31
12.1 Ryhmän aloitus.....	31
12.2 Ryhmän kokoonpano	31
12.3 Ryhmäsuunnitelman muokkaaminen	33
13 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TULOKSIA.....	34
13.1 Mitä ohjaajan on hyvä huomioida maahanmuuttajaryhmän suunnittelussa? ..	35
13.2 Tukeeko luova ryhmätoiminta maahanmuuttajien voimaantumista?.....	39
13.3 Voidaanko luovia toimintoja käyttää maahanmuuttajien ryhmissä?.....	40
13.4 Ryhmäprosessin vaiheiden toteutuminen	44
14 YHTEENVETO MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUMISESTA	45
15 POHDINTA	49
LÄHTEET	52
LIITTEET.....	55
Liite 1. Alustava ryhmäsuunnitelma	55
Liite 2. Ryhmäkertojen muokattu suunnitelma.....	56
Liite 3. Maahanmuuttajanaisten ryhmän havainnointilomake.....	60
Liite 4. Naisten ideat jatkotoiminnalle	66

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa koko ajan. Muutto kotimaasta, uuteen kulttuuriin sopeutuminen ja uusien ihmissuhteiden luominen tuovat maahanmuuttajan elämään muutoksia. (Alitolppa-Niitamo 1993, 24 - 25.) Suomen maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on integroida maahanmuuttajat niin, että he säilyttävät sopeutukseen omaa kulttuuriaan (Räty 2002, 134). Kaksikulttuurisuuden saavuttamista pidetään onnistumisena sopeutumisessa. Silloin maahanmuuttaja on hyväksynyt uuden kotimaansa kulttuuria siten, että pystyy toimimaan uudessa ympäristössä. Samalla hän on säilyttänyt itselleen tärkeitä asioita omasta kulttuuristaan. (Alitolppa-Niitamo 1993, 37.)

Selvitimme toimintaterapeuttien Toinet-sähköpostipalstan kautta, kuinka moni toimintaterapeutti työskentelee maahanmuuttajien kanssa. Saimme selville, että useimmat kyselyyn vastanneista toimintaterapeuteista kohtaavat maahanmuuttajia lähinnä suomalaisten asiakkaiden lisäksi, koska maahanmuuttajille tarjotaan kunnan yleisiä palveluita. Päätoimisesti maahanmuuttajatyössä ei kyselymme mukaan työskennellyt tällä hetkellä kuin yksi toimintaterapeutti ohjaajan nimikkeellä. Koska toimintaterapian alueella on toistaiseksi työskennelty vähän maahanmuuttajien parissa, mahdollisuus tehdä aiheeseen liittyvä opinnäytetyö oli meistä mielenkiintoinen. Mielestämme toimintaterapialla on paljon annettavaa maahanmuuttajien sopeutumisen tukemisessa. Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttaminen maahanmuuttajien kanssa tuo uutta kokemuksellista tietoa maahanmuuttajanaisten ryhmätoiminnasta. Lisäksi ammatillista kasvuaamme tukevat niin uuden asiakasryhmän kanssa toimiminen kuin ryhmän suunnittelu, ohjaus ja arviointi. Oma kiinnostuksemme maahanmuuttajatyötä kohtaan on herännyt maahanmuuttajataustaisten ystävien ja ulkomailla asumisen myötä.

Yhteistyökumppanimme oli Palapeli-projekti, joka tarjoaa kotouttavaa toimintaa maahanmuuttajille Jyväskylässä. Projekti on ESR-rahoitteinen ja Keski-Suomen TE-keskuksen hallinnoima maahanmuuttajien kotoutumis- ja koulutusprojekti. Palapeli-projektissa on suomenkielen ja atk-taitojen opetusta sekä suomalaisen kulttuuriin tutustumista. Kaikki projektin oppilaat ovat asuneet Suomessa alle kolme vuotta ja projektiin osallistuminen on osa heidän työvoimatoimistolla tehtyä kotoutumissuunnitelmaa. Palapeli-projektin koulutus rinnastetaan työvoimapolitiittiseen koulutukseen. (Palapeli-projekti 2006.)

Palapeli-projektin työntekijät olivat havainneet projektiin osallistuvien opiskelijoiden keskuudessa tarvetta luovalle ja terapeuttiselle toiminnalle. Yhteistyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa Palapeli-projektiin naisille suunnattu määräaikaan ryhmä, jossa hyödynnetään luovia toimintoja. Määritimme ryhmälle yleiset tavoitteet, jotka sopivat mielestämme monenlaisiin maahanmuuttajaryhmiin. Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on antaa ohjeita muille maahanmuuttajaryhmien ohjajille siitä, mitä asioita tulisi huomioida ryhmän suunnittelussa ja ohjaamisessa. Meitä kiinnostaa myös se, kuinka ryhmän naiset kokevat luovan toiminnan tässä ryhmässä sekä mitä muita kiinnostuksen kohteita heillä mahdollisesti on. Opinnäytetyössämme tuomme esille tarvetta maahanmuuttajien kotoutumista tukevalle toiminnalle. Kerromme myös toimintaterapian mahdollisuuksista osana kotouttavaa toimintaa. Perustelemme luovan ryhmätoiminnan sopivuutta maahanmuuttajille vertaistuen ja voimaantumisen mahdollistajana. Työssämme käsittelemme vaiheittain maahanmuuttajanaisten luovan ryhmän suunnittelun, toteutumisen ja arvioinnin. Pyrimme konkretisoimaan toteuttamamme ryhmän toimintaa erilaisten liitteiden ja kuvien avulla.

2 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Toiminnallinen opinnäytetyö muodostuu kahdesta osiosta, jotka ovat opinnäytetyöraportti ja tuotos. Tällaisessa opinnäytetyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota näiden kahden osion yhteensopivuuteen, jotta niistä muodostuisi yhtenäinen kokonaisuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 83.) Tuotoksemme oli tähän raporttiin liittyvä maahanmuuttajanaisten luovan toiminnan ryhmä, jonka suunnittelimme, ohjasimme ja arvioimme Palapeli-projektin yhteydessä syksyllä 2006.

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on yhdistää käytännön työelämä ja perusteltu teoreettinen tietopohja. Produktion tekemisen ja kirjoittamisen vuorovaikutus tulisi näkyä valmiissa raportissa. Varsinainen työprosessi muotoutuu lopulta opinnäytetähtäksiksi. Opinnäytetyöraportissa tulee näkyä kriittinen ja pohtiva ote prosessin aikana tehtyihin valintoihin ja ratkaisuihin. Lisäksi siitä tulisi näkyä millaisiin tuloksiin ja johtopäätöksiin tultiin. Raportista ilmenee myös se, miten tekijä arvioi omia oppimisprosesseja sekä lopullista tuotosta. Lukija voi raportin perusteella päätellä itse, miten tekijä on projektissa onnistunut. (Mts. 30 - 83.)

Tarkoituksenamme oli toteuttaa luovan toiminnan ryhmä, jonka avulla halusimme löytää vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä ohjaajan on hyvä huomioida maahanmuuttajaryhmää suunniteltaessa ja ohjatessa?
- Tukeeko luova ryhmätoiminta maahanmuuttajien voimaantumista?
- Voidaanko luovia toimintoja käyttää maahanmuuttajien ryhmätoiminnassa?

Näihin kysymyksiin kokosimme tietoa monipuolisesta teoriapohjasta, ryhmäläisten palautteen ja omien havaintojemme sekä kokemuksiemme perusteella. Teoriapohjassa olemme yhdistäneet toimintaterapia- ja maahanmuuttajakirjallisuutta, joiden pohjalta toteutimme maahanmuuttajanaisten luovan toiminnan ryhmän.

3 MAAHANMUUTTAJIEN MUUTTUNUT YMPÄRISTÖ

Ympäristö vaikuttaa kiinteästi kaikkeen ihmisen toimintaan. Ympäristö voi mahdollistaa tai estää toiminnan toteutumista. Ympäristö voidaan jakaa ympäristön sosiaaliseen ja fyysiseen osa-alueeseen, joihin kulttuurin vaikutus on olennaista. Kulttuurin kautta tulkitsemme niin ympäröivää fyysistä kuin sosiaalista ympäristöämme. (Kielhofner 1995a, 94 - 109; 2002b, 99 - 111.) Ympäristön jaottelu auttaa maahanmuuttajaryhmän ohjaajaa hahmottamaan niitä alueita, joissa maahanmuuttaja kohtaa muutoksia. Maahanmuuttajan ympäristön osa-alueet voivat muuttua Suomeen tullessa hyvinkin radikaalisti ja muutosta tapahtuu yhdellä kertaa monissa asioissa. Tämän vuoksi osa maahanmuuttajista tarvitsee tukea uuteen ympäristöön sopeutumisessa.

3.1 Kulttuurinmuutos ja maahanmuuttaja

Ihmisen käytökseen vaikuttaa hänen kulttuurinsa. Kulttuuri vaikuttaa ihmisen arvoihin ja toimintatapoihin erilaisissa tilanteissa. (Dyck 1998, 75.) Kulttuuri vaikuttaa siis ihmisen tapaan olla yhteydessä sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöönsä. Tulkitsemme fyysistä ja sosiaalista ympäristöä kulttuurimme perusteella. (Kielhofner 2002, 99 - 100.) Kulttuuri kuvastaa tapaa ajatella, tuntea ja reagoida. Kaikki ne asiat, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet tekemään ja arvostamaan, ovat osa kulttuuria. (Alitolppa-Niitamo 1993, 18.)

Puusaari (1997) kirjoittaa ihmisten reagoivan yksilöllisesti kulttuurinmuutokseen. Toisilla sopeutuminen uuteen maahan on helpompaa ja nopeampaa kuin toisilla. Reagoitapaan vaikuttaa se, miten erilaisesta kulttuurista maahanmuuttaja tulee. Uuteen maahan muuttaessa maahanmuuttaja kohtaa uudenlaisia asioita ja tapoja. Maahanmuuttaja saattaa kokea menettäneensä kaiken tutun ja turvallisen omasta elämästään ja kulttuuristaan. Muutto uuteen maahan voi olla menetys, ja maahanmuuttaja joutuu pohtimaan asioita, joista hän on luopunut uudessa maassa. Menetyksen sureminen on luonnollista ja se auttaa ihmistä selvittämään uutta tilannetta itselleen. Suruprosessin jälkeen ihminen on valmiimpi katsomaan tulevaisuuteen ja sopeutumaan uuteen kulttuuriin. (Puusaari 1997, 21, 31.)

3.2 Fyysinen ympäristö

Fyysisen ympäristön ulottuvuuksia ovat luonto ja ilmasto. Ihmisen muovaamat kohteet, kuten erilaiset yksityiset ja julkiset rakennukset ovat myös fyysistä ympäristöä. (Kielhofner 1995, 96 - 97.) Kaikki edellä mainitut voivat poiketa siitä fyysisestä ympäristöstä, missä maahanmuuttaja on aiemmin asunut. Osalla maahanmuuttajista erot ovat suuria, toisilla pienempiä. Seppälän (2000) tutkimuksessa kurdinaiset kuvaavat fyysisen ympäristön muutoksia. Haastateltujen maahanmuuttajanaisten mielestä Jyväskylällä on pieni kaupunki, jolla on kaukainen sijainti. Suomen kylmä ilmasto ja pitkä talvi olivat monien haastateltujen tiedossa jo ennen maahantuloa. Haastatellut naiset olisivat kaivanneet tietoa muun muassa yhteiskunnasta ja sen toimintatavoista jo etukäteen sopeutumisen helpottamiseksi. (Seppälä 2000, 38, 51.)

Osa fyysistä ympäristöä ovat erilaiset esineet. Toimintaan vaikuttaa tuttujen käyttöesineiden saatavuus. Kielhofnerin (2002) mukaan meillä on myös tapana kerätä ympärillemme tavaroita, jotka ilmentävät kiinnostuksen kohteitamme sekä identiteettiämme. (Kielhofner 2002, 103.) Esimerkiksi tee on monille maahanmuuttajille tärkeä juoma, joka valmistetaan siihen tarkoitetuilla välineillä, omalle kulttuurille ominaiseen tapaan.

3.3 Sosiaalinen ympäristö

Sosiaalinen ympäristö muodostuu niistä ryhmistä, joihin maahanmuuttaja kuuluu tai on muuten kosketuksissa. Ryhmän koko, rakenne ja tarkoitus vaihtelevat, kuten myös ryhmään liittymisen helppous tai vaikeus. Kuinka merkitykselliseksi maahanmuuttaja kokee erilaiset ryhmät, näkyy erityisesti siinä, millaisia rooleja hän omaksuu. (Tiihonen 1992, 55.)

Kulttuurimme yksilökeskeisyys voi tuottaa maahanmuuttajalle sopeutumisvaikeuksia. Naapurien kanssa ei välttämättä pidetä yhtä tiiviitä yhteyksiä kuin kotimaassa ja suomalaisiin tutustuminen voi olla pitkä prosessi. Maahanmuuttajatyöntekijöitä voidaan myös pitää kylminä, koska työajan päätyttyä he haluavat säilyttää yksityiselämänsä asiakkaista erillään (Suikkanen 2006).

Yhteisöllisistä kulttuureista tulevat naiset ovat tottuneet viettämään arkea yhdessä ruokaa laittaen, lapsia hoitaen ja keskustellen. Suomalainen tapa elää pelkästään ydinperheen kanssa voi olla maahanmuuttajanaiselle täysin uusi ja vieras tapa toimia. Gujralin (2002) mukaan useimmissa maissa, joissa ilmasto on kuuma, elämä on keskittynyt pihoille ja kaduille. Kylmän ilmaston maissa arjen keskittyminen sisätiloihin vähentää mahdollisuuksia tavata ihmisiä. Lisäksi yhteydenpito naapureiden kanssa voi olla lähes olematonta, toisin kuin kotimaassa. Sosiaalisten ryhmien vuorovaikutuksen vähäisyys voi vaikuttaa yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Ihmisten eristäytyminen voi edesauttaa mielenterveyden järkkymistä. (Gujral 2002, 477 - 485.)

4 TOIMINTATERAPIA JA KOTOUTTAMISTOIMINTA

4.1 Kotouttamistoiminta

Kotouttamislain mukaan maahanmuuttajalla, joka ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi tai hakee kunnalta toimeentulotukea, on oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Näitä maahanmuuttajia ovat esimerkiksi pakolaiset, paluumuuttajat ja avioliiton vuoksi maahan muuttaneet, kun he saavat oleskeluluvan Suomeen. Jatkuvan oleskeluluvan voi saada myös työn perusteella. Kunta on päävastuussa kotouttavasta toiminnasta ja

jokaisella kunnalla on oltava oma kotouttamisohjelma. Kunnan on huolehdittava, että kunnassa on sopivaa kotouttamistoimintaa maahanmuuttajille. Työministeriön maahanmuutto-osasto on vastuussa kotouttamisen kehittämisestä ja suunnittelusta. (Räty 2002, 11, 140 - 141.)

Kaikille työttömille maahanmuuttajille tehdään kotoutumissuunnitelma ja heillä on oikeus siihen kolmen vuoden ajan maahan muutettuaan. Maahanmuuttajille maksetaan kolmen ensimmäisen vuoden ajan työmarkkinatuen suuruista kotoutumisrahaa, kun he osallistuvat kotouttavaan toimintaan. Suunnitelmaa tehdessä käydään lävitse kieli- ja ammattikoulutustarpeet sekä mietitään, miten maahanmuuttaja voisi päästä työelämään. Alkuvaiheessa maahanmuuttaja yleensä osallistuu kielen opetukseen ja opiskelee yhteiskuntatietoa. Kotouttamissuunnitelma pääpaino onkin kielen oppimisessa. Työllistymismahdollisuuttaan maahanmuuttaja voi parantaa muun muassa kouluttautumalla, osallistumalla työharjoitteluun tai vapaaehtoistoimintaan. Suunnitelma voidaan tehdä henkilö- tai perhekohtaisesti. (Mts. 145 - 146.)

4.2 Mikä tukee kotoutumista?

Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kulttuuriin alkaa, kun hän vähitellen aloittaa itsenäisen toimintansa uudessa yhteiskunnassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hän unohtaisi oman etnisen identiteettinsä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 29 - 30.) Kemppainen (2005) kirjoittaa, että maahanmuuttajien sopeutumisen kannalta on tärkeää, että heillä on kontakteja valtaväestöön (Kemppainen 2005, 18). Kotouttamistyössä erilaisten harrastusseurojen rooli on merkittävä. Suomalaisiin tutustumista edistää harrastustoimintaan osallistuminen ja samalla maahanmuuttajan kielitaito kehittyy. (Räty 2002, 141.)

Maahanmuuttajan hyvinvointia uudessa maassa edistää oman roolin löytäminen, perheen yhdistyminen, sukulaisten hyvinvointi sekä toisen polven maahanmuuttajien menestyminen uudessa yhteiskunnassa. Hyvinvoinnin mittareita ovat työ, opiskelupaikka ja tunne tasa-arvoisuudesta. Kotoutumista vaikeuttaa perheen hajoaminen uudessa kotimaassa, lasten huostaanotto, väkivalta, työttömyys ja sosiaalinen syrjäytyminen uudesta yhteiskunnasta sekä mahdollisesti myös omasta etnisestä yhteisöstä. (Seppälä 2000, 23.)

Kaikkia maahanmuuttajia tuetaan kotoutumisessa muun muassa tulkki-, kuntoutus-, sosiaali- ja terveystalvelujen avulla (Räty 2002, 141). Kotoutumisprosessissa toimintaterapeutti voi tukea maahanmuuttajan etnisiä taitoja ja huomioida etnisen ryhmän merkitys vertaistukena. Kemppainen (2005) kirjoittaa, että etnisen yhteisön tarjoama tuki nähdään edistävän maahanmuuttajien sopeutumista. Yhteisö voi tukea maahanmuuttajia säilyttämään osan omasta kulttuurista ja se voi tarjota turvallisuuden tunnetta maahanmuuttajalle. Kotouttamisessa on tärkeää huomioida perheen rooli, koska perheen koetaan antavan tukea uudessa maassa ja se tukee perheen jäsenten selviytymistä maahanmuuton tuomasta stressistä (Kemppainen 2005, 14, 17.) Mielestämme toimintaterapeutti voi toimia tärkeässä roolissa ollessaan mukana kotouttamistoiminnassa. Tällöin hän auttaa asiakasta sopeutumaan, tavoittelemaan parempaa elämänlaatua ja olemaan aktiivinen yhteiskunnan jäsen.

4.3 Toimintaterapeutti mukana kotouttamistoiminnassa

Maahanmuuttajien määrän kasvaessa jokainen sosiaali- ja terveystalalan työntekijä voi kohdata työssään maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Tähän yhtenä syynä on, että maahanmuuttajille tarjotaan yleisiä kunnan palveluita. Onnistuneen kotoutumisen edellytyksenä on työntekijöiden sitoutuminen kotouttavaan toimintaan. (Räty 2002, 140, 210.) Oulun vastaanottokeskuksen kehittämiprojektissa vuosina 1999–2002 korostui moniammatillinen osaaminen. Toimintaterapeutti oli Oulussa yksi moniammatillisen tiimin jäsen ja toi omaa osaamistaan maahanmuuttajatyöhön. (Pölkky-Pieskä 2003, 13.)

Vieraaseen kulttuuriin muuttaminen tarkoittaa maahanmuuttajalle usein menetystä. Hän voi menettää omat roolinsa, identiteetin, oman ilmaisukykynsä ja mahdollisesti yhteiskunnallisen asemansa. Omassa kotimaassaan aktiivisesta toimijasta tulee helposti passiivinen vastaanottaja. Toimintaterapia on kuntoutusta ja tukea, jossa voidaan etsiä sellaisia keinoja, joiden avulla asiakas voisi vaikuttaa enemmän elämänsä kulkuun. Toimintaterapiassa asiakas tulee parhaiten ymmärretyksi, kun terapeutti tuntee riittävän hyvin asiakkaan menneen ja nykyisen toiminnallisen ympäristön ja hänellä on kuva asiakkaan tulevaisuuden toiveista. (Aarnio-Salmi & Honka 2004, 15.) Yksi toimintaterapeutti oli työskennellyt Oulun vastaanottokeskuksen kehittämiprojektissa. Hän kartoitti asiakkaan elämäntilannetta laajasti ja sai tietoa asiakkaan elämäntilanteeseen vaikuttavista asioista ja hänen toimintakyvystään. Oulun vastaanottokes-

kuksessa toimintakyvyn arviointi koostui maahanmuuttajan taustan, nykyhetken ja tulevaisuuden ajatusten kartoittamisesta ja siitä, miten nämä asiat vaikuttivat asiakkaan arkeen ja selviytymiseen. Arvioinnin pohjalta terapeutti mietti jatkotoimenpiteitä asiakkaalle, jos asiakas tarvitsi lisätukea. Tukimuotoja Oulussa olivat muun muassa yksilöllinen toimintaterapia, toiminnalliset ryhmät ja työtoiminta. Toimintaterapeutti käytti luovia toimintoja terapiassa. (Pölkky-Pieskä 2003, 16, 22.)

Pontelan ja Pulkkinen (2004) tutkimuksessa käy ilmi, että maahanmuuttajille on tärkeää toiminnan yhteisöllisyys (Pontela & Pulkkinen 2004, 31). Oulun vastaanottokeksessä tämä huomioitiin ja toimintaterapeutti ohjasi moniammatillisessa yhteistyössä erilaisia ryhmiä, joissa harjoiteltiin toiminnallisia taitoja. Keittiötoiminnat oli konkreettinen esimerkki, jonka avulla toiminnallisia taitoja harjoiteltiin ryhmässä. Toimintaterapeutti ohjasi myös ryhmiä, jossa maahanmuuttajat saivat uutta tietoa erilaisista asioista. Esimerkiksi odottavien äitien ryhmässä käsiteltiin vauvan hoitoon liittyviä asioita ja tuettiin naisia uudessa elämäntilanteessa. Ryhmien avulla asiakkaat olivat vältäneet eristäytymistä ja oppineet itsestään sekä muista ihmisistä. (Pölkky-Pieskä 2003, 24 - 25.) Mielestämme ryhmätoiminta on maahanmuuttajatyössä hyvä kotoutumisen tukimuoto. Ryhmässä maahanmuuttajat voivat opetella uusia asioita ja käsitellä mieleen nousseita asioita yhdessä toisten kanssa. Ryhmässä maahanmuuttaja saa vertaistukea muilta samassa tilanteessa olevilta ja ymmärtää, ettei ole yksin haasteidensa kanssa.

Toimintaterapeutin rooli maahanmuuttajatyössä

Kinébanian ja Stomph (1992) kirjoittavat artikkelissaan, että kuntoutukseen tulevalla maahanmuuttaja-asiakkaalla saattaa olla korkeita odotuksia toimintaterapeuttia kohtaan. Asiakas voi odottaa, että toimintaterapeutti parantaa hänet. Kuitenkin toimintaterapeutin näkemyksen mukaan asiakkaan tulee osallistua aktiivisesti kuntoutusprosessiin. Tärkeää on löytää maahanmuuttajalle merkityksellistä toimintaa. Maahanmuuttajakirjallisuudessa kuvataan usein, miten eri kulttuurien edustajat ajattelevat ja tuntevat. Toimintaterapeutti tarvitsee tämän lisäksi tietoa, miten ihmiset toimivat ja elävät eri kulttuureissa. Tärkeää on huomioida maahanmuuttajan elämäntyyli ja kysyä maahanmuuttajalta, mitkä ovat hänen tapansa ja totumuksensa. Toimintaterapeutin on hyvä tutustua asiakkaan kotiin ja perheenjäseniin, joilta hän saa tarvittavaa tietoa maahanmuuttajan kuntoutukseen. (Kinébanian & Stomph 1992, 753.)

Maahanmuuttajatyössä terapeutin tulisi huomioida erityisesti asiakaslähtöisyys. Kulttuuri vaikuttaa ihmisten toimintatapoihin. Toimintaterapian tavoitteet ja keinot ovat tehokkaampia, jos terapeutti pyrkii huomioimaan asiakkaan kulttuurin, eikä toimi yksinomaan länsimaalaisten toiminta-ajatusten mukaan. Suomalaisen terapeutin on tärkeä muistaa, että hän edustaa länsimaalaista ajattelutapaa ja arvoja oman kulttuurinsa vuoksi. Tämä vaikuttaa ajatuksiimme esimerkiksi ihmisen itsenäisyydestä sekä työn ja vapaa-ajan tasapainosta. Nämä asiat eivät välttämättä ole muissa kulttuureissa ihmisille yhtä merkityksellisiä. (Dyck 1998, 76.) Rädyn (2002) mielestä työntekijän on tärkeää olla kulttuurisesti sensitiivinen (Räty 2002, 210). Monissa maissa arvoja ovat perhe, perheen kunnioitus ja muiden ihmisten päätösten huomioiminen. Tämän vuoksi maahanmuuttajatyössä arvopohja pitää miettiä asiakkaan kannalta. (Kinébanian & Stomph 1992, 752.)

Työskennellessään maahanmuuttajan kanssa toimintaterapeutti hyödyntää erilaisia toimintoja. Toiminnan merkityksellisyyteen vaikuttaa Nelsonin (1997) mukaan yksilön kulttuuriset ja sosiaaliset arvot. Ihminen arvioi itse, mikä toiminta on hänelle merkityksellistä. Toiminnan tarkoituksenmukaisuus kertoo puolestaan siitä, mikä on yksilön toiminnan päämäärä. (Nelson 1997, 12 - 13.) Esimerkiksi maahanmuuttaja voi kokea kielikoulutuksen tarkoituksenmukaisena toimintana, koska hän oppii siellä suomenkieltä. Toiminta, joka auttaa maahanmuuttajaa elämään osana suomalaista yhteiskuntaa, voi mielestämme olla maahanmuuttajalle merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista toimintaa. Onnistunut toiminnallinen suoritus osoittaa yksilön olevan aktiivinen toimija omassa elämässään, pohtii Nelson (1997). Onnistunut toiminta voi myös antaa sysäyksen seuraavaan toimintaan, kuten siirtymisen jatkokursseille, harrastuksiin ja työelämään. (Mts. 13.)

Kaikki toiminta ei luonnollisesti voi olla yksilölle merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi kielen opiskelu on tärkeä asia kotoutumisen kannalta, ja siksi olisi tärkeää, että maahanmuuttaja voisi kokea sen itselleen myös merkityksellisenä. Suomalaiseen yhteiskuntaan integroituminen voi tuntua hankalalta, jos mikään arjen toiminta ei ole maahanmuuttajalle merkityksellistä. Pontelan ja Pulkkisen (2004) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajalaisille erityisen merkityksellistä toimintaa ovat juhlien vietto, ruoan valmistus ja yhdessä ruokailu. Näihin kokonaisuuksiin liittyy hyvin vahvasti toiminnan yhteisöllisyys, joka nousi selvästi tärkeäksi kokonaisuudeksi heidän tutkimuksessa. (Pontela & Pulkinen 2004, 26 - 30.)

5 RYHMÄTOIMINTA TOIMINTATERAPIASSA

Ihmiset kuuluvat ryhmiin koko elämänsä ajan. He syntyvät perheeseen ja siirtyvät päiväkot-, koulu-, harrastus- ja työpaikkaryhmiin. Sosiaalinen kehittyminen liittyy vahvasti ryhmäkokemuksiin ja opimme sosiaalisten suhteiden kautta keitä olemme. (Finlay 1997, 3.) Ryhmän terapeuttisuus perustuu olettamukseen, että ihminen kasvaa, kehittyy ja oppii ryhmässä. Ryhmätoimintaterapialla tarkoitetaan tavoitteellista työskentelyä tarkoin mietittyjen toimintojen avulla. (Salo-Chydenius 1997, 167.) Tässä kappaleessa tarkastelemme monipuolisesti ryhmätoiminnan suunnittelua, ohjaamista ja arviointia.

5.1 Ryhmän muodostaminen

Finlayn (1997) mukaan ryhmää muodostaessa ohjaaja käy lävitse tietyt vaiheet. Ryhmälle pitäisi aina olla tarve asiakkaiden suunnalta. Kun ryhmälle on tarvetta, ohjaaja alkaa suunnitella ryhmää. Suunnitteluvaiheessa ohjaaja huomioi saatavilla olevat resurssit. Resursseja miettiessä ohjaaja ottaa huomioon tarvittavien ohjaajien määrän, ryhmän ajankohdan ja keston, tarvittavat välineet sekä ryhmätilan. Tämän jälkeen ohjaaja määrittää ryhmän tavoitteet. Kun ryhmälle on tarvittavat rakenteet, ohjaaja kertoo ryhmästä kohderyhmälle ja valitsee ryhmäläiset. Ryhmäläisten valinnassa otetaan huomioon, miten ryhmän tavoitteet liittyvät yksilön tavoitteisiin sekä miten yksilö sopeutuu kyseiseen ryhmään. Ohjaaja suunnittelee alustavasti ryhmäkerrat, mutta lopullista suunnitelmaa ei pitäisi tehdä ennen kuin ohjaaja tietää ryhmäläisten tarpeet. Tämän vuoksi onkin tärkeää arvioida jokainen ryhmäkerta ja tämän jälkeen suunnitella seuraava ryhmäkerta arvioinnin pohjalta. (Finlay 1997, 121 - 123.)

Ryhmätoimintaa voi käyttää moniin eritarkoituksiin. Borg & Bruce (1991) jakaa ryhmätoiminnan kolmeen erilaiseen ryhmään. Tämä jaottelu ei ole ehdoton, vaan esimerkiksi terapeuttisessa toimintaryhmässä voi olla psykoterapia- tai tehtäväryhmän elementtejä.

Psykoterapiaryhmä

Terapeuttinen toimintaryhmä

Tehtäväryhmä

Psykoterapiaryhmän tavoitteena on mahdollistaa syvien tunnekokemusten läpikäymisen keskustelun avulla. Terapeuttisessa toimintaryhmässä tavoitteita ovat sosiaalisten taitojen ja arjessa tarvittavien taitojen tukeminen sekä ryhmän jäsenten tunteiden ja ajatusten ilmaisu. Keinoina terapeuttisessa toimintaryhmässä on keskustelu ja toiminta. Tehtäväryhmän päämääränä on puolestaan suorittaa tietty ryhmälle annettu tehtävä. Psykoterapia- ja terapeuttisessa toimintaryhmässä tavoitteena on toiminnan terapeuttisuus. (Borg & Bruce 1991, 7 - 8.)

Toimintaterapiaryhmä voi olla suljettu ryhmä, johon valitaan ryhmäläiset tietyksi ajaksi. Ryhmäläiset eivät vaihdu ryhmäprosessin aikana. Täydentyvään ryhmään voidaan ottaa uusia ryhmäläisiä sopimuksen mukaan. Avoimeen ryhmään voi kuka tahansa osallistua. Avoin ryhmä on toimintakeskeistä ja toiminta on suunniteltu etukäteen. (Salo-Chydenius 1997, 168.) Ryhmän muotoon vaikuttavat ryhmäläiset ja ryhmän tarkoitus. Avoimen ryhmän hyviä puolia ovat, että se on avoinna uusille jäsenille ja sen toiminta pysyy toiminnallisella tasolla. Avoimen ryhmän toimintaa voi olla vaikea suunnitella, koska ryhmäkertojen osallistujia ei tiedetä etukäteen. Avoimessa ryhmässä esiintyy myös vähemmän koheesiota ja luottamusta. Suljetussa ryhmässä ryhmätoiminta voi olla tarkkaan suunniteltua ryhmäläisten toiveiden mukaan. Ryhmäläisten suhteet ovat kiinteämmät ja ryhmä on turvallisempi. Suljetun ryhmän huono puoli on, että ryhmä on riippuvainen yksittäisten ryhmäläisten sitoutumisesta ryhmään. (Finlay 1997, 124 - 125.)

Ryhmän kokoon vaikuttavat toiminta, työntekijöiden määrä ja ryhmäläisten tarpeet. Isoon ryhmään mahtuu monenlaisia ihmisiä ja kokemuksia sekä energiaa ja luovuutta, joita voidaan hyödyntää ryhmän toiminnassa. Pienen ryhmän hyviä puolia ovat sen intiimiys ja turvallisuus. Ryhmästä voi tulla liian pieni, jos ryhmään valituista henkilöistä muutama jää ryhmäkerroilta pois. Muutaman jäsenen ryhmä on jo lähellä yksilöterapiaa. Ryhmäkerran oikea ajoitus ryhmäläisten päivässä ja viikossa vaikuttaa ryhmäläisten sitoutumiseen ja keskittymiseen. (Mts. 126, 129.) Borgin ja Brucen (1991) mukaan psykoterapeuttisessa ryhmässä ohjaaja valitsee aina itse ryhmäläiset. Terapeuttisessa toimintaryhmässä ja tehtäväryhmässä ohjaaja voi valita ryhmäläiset, mutta tämä ei ole välttämätöntä. (Borg & Bruce 1991, 7 - 8.)

5.2 Ryhmäkertojen suunnittelu

Ryhmäkertoja suunniteltaessa on tärkeää miettiä ensimmäiseksi ryhmän tavoitteet. Niiden perusteella voidaan määrittellä, onko toiminta tarkoituksenmukaista. Terapeuttinen toiminta suuntautuu aina tavoitteisiin ja se pohjautuu toiminnan analyysiin. Toiminnan valintaa ohjaavat ryhmäläisten mielenkiinnot ja heidän toiminnallinen tasonsa, johon voi vaikuttaa muun muassa mielenterveyden ongelmat tai fyysiset rajoitukset. Toiminnan suunnitteluun vaikuttavat käytettävissä olevat tilat sekä materiaalit. (Finlay 2002, 250 - 252.)

Finlay (2002) jakaa ryhmäkertojen struktuurin viiteen osioon.

1. Esittelyvaihe: Ryhmäläiset toivotetaan tervetulleiksi ryhmään ja he esittäytyvät toisilleen tarpeen mukaan. Ryhmäkerran toiminta esitellään ryhmäläisille.
2. Lämmittelyvaihe: Ryhmän toiminta määrittää kuinka pitkän lämmittelyn ryhmä tarvitsee. Esimerkiksi uusi ryhmä tarvitsee pidemmän lämmittelyn, kun taas toimintaan keskittynyt ryhmä voi siirtyä toimintaan lyhyen lämmittelyn jälkeen. Lämmittely valmistaa ryhmäläisiä varsinaiseen toimintaan.
3. Toimintavaihe: Toimintavaihe on ryhmäkerran päävaihe ja siinä toiminta on valittu erityisesti tavoitteiden suuntaisesti. Toimintavaiheessa voi olla vain yksi tehtävä tai muutama pienempi tehtävä, jotka liittyvät toisiinsa.
4. Lopetusvaihe: Lopetusvaihe on tärkeä ja sen voi toteuttaa eri tavoilla. Yksi merkki ryhmän lopettamisesta on yhteissiivous, jonka jälkeen voidaan keskustella ryhmäkerrasta. Ohjaaja voi antaa positiivista palautetta ryhmäläisille.
5. Arviointi: Ryhmän jälkeen ohjaajan on tärkeää varata aikaa ryhmän arvioinnille. (Finlay 2002, 251 - 252.)

5.3 Ohjaajan rooli ryhmätoiminnassa

Salo-Chydenius (1997) kirjoittaa ohjaajan vaikutuksen ryhmässä liittyvän ryhmän vuorovaikutustaitoihin sekä käytettävään toimintaan. Toiset ryhmät tarvitsevat vahvempaa ohjausta kuin toiset. Ohjaajan rooliin vaikuttaa myös ohjaajien yhteistyö, ohjaajan oma kokemus, teoretieto ja ryhmän koko. Ryhmässä ohjaajan tehtävänä on luoda turvallisuutta ryhmään. Turvallisuuden luomiseen liittyy rajojen sopiminen ja ylläpitäminen. Ohjaaja huolehtii, että jokainen ryhmäläinen saa kertoa mielipiteensä

ryhmässä ja ottaa huomioon ryhmäläisten toiveet. Tärkein ohjaajan tehtävä on antaa palautetta ryhmäläisten toiminnasta. (Salo-Chydenius 1997, 172 - 174.)

Maahanmuuttajaryhmää ohjatessa ohjaajalla saattaa olla erilaisia rooleja ja hänelle saattaa tulla erilaisia haasteita vastaan kuin suomalaista ryhmää ohjatessa. Lappalaisen (2005) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajat odottavat autoritaarista ohjaajuutta ja ohjaajan tehtävänä on kertoa selkeästi mitä tehdään (Lappalainen 2005, 131, 133). Maahanmuuttajaryhmää ohjatessa ohjaajan pitäisi tiedostaa omat ennakkoluulonsa ja huomioida ne ohjatessaan. Ohjaajan pitää tiedostaa kulttuurien erilaisuus ja huomioida mitä pidetään ryhmäläisten kulttuurissa normaalina tai epänormaalina käytöksenä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 177.)

5.4 Ryhmäprosessin vaiheet

Jokainen ryhmä kulkee tietynlaisen prosessin lävitse. Ryhmäprosessi muodostuu eripituisista vaiheista, mutta nämä vaiheet eivät toistu jokaisessa ryhmässä samalla tavalla eivätkä ne ole ajallisesti samanpituisia. Kuvaamamme ryhmäprosessi pohjautuu Finlayn (1997) ja Salo-Chydeniuksen (1997) kuvaamaan malliin.

Ryhmän muodostusvaihe

Muodostusvaiheessa ryhmäläiset orientoituvat ryhmän jäsenyyteen. Tähän vaiheeseen kuuluu, että ohjaaja auttaa ryhmäläisiä miettimään odotuksia ja tavoitteitaan ryhmässä. Ilmapiiri on usein jännittynyt ja ryhmä etsii omia toimintatapojaan. Ohjaajan rooli on vahva ja ohjaajan yhtenä tavoitteena on luoda myönteinen ilmapiiri ryhmään. Muodostusvaiheella on suuri merkitys muiden vaiheiden onnistumisessa. (Finlay 1997, 67; Salo-Chydenius 1997, 176.)

Tyytymättömyyden ja sekaannuksen vaihe

Kun ryhmä on varmistunut toiminta tavastaan, ryhmäläiset voivat silti kokea, ettei ryhmä vastaa kaikkia heidän odotuksiaan. Me-henki on muodostunut ja erilaisia alaryhmiä voi muodostua. Ryhmäläisten roolit muuttuvat ja uusia rooleja etsitään sekä kokeillaan. Erilaisia konflikteja voi syntyä ryhmässä ja niiden selvittelyn myötä ryhmäläiset tuntevat olonsa turvalliseksi. (Finlay 1997, 68; Salo-Chydenius 1997, 177.)

Tuottava vaihe

Ryhmässä on vahva yhteenkuuluvuuden tunne. Ryhmäläisten roolit ovat muuttuneet joustavimmiksi ja he työskentelevät yhdessä. Ohjaajan roolina on tukea ryhmäläisten aktiivista roolia ja ohjaajan voimakas rooli voi vetäytyä. (Finlay 1997, 67; Salo-Chydenius 1997, 177.)

Lopettamisvaihe

Lopettamisvaiheessa työskentely on tiivistä ja yhteenkuuluvuuden tunne on voimakas. Ryhmäläiset voivat vedota ryhmän jatkamisen puolesta ja erilaisia tunteita nousee esille puhuttaessa lopettamisesta. Ohjaajan pitää varata aikaa lopettamiseen ja pitää yllä ajatusta, että ryhmä loppuu. (Finlay 1997, 69; Salo-Chydenius 1997, 177.)

5.5 Ryhmän jatkuva arviointi

Ryhmän jatkuva arviointi on tärkeää, jotta ryhmä toimii tarkoituksenmukaisesti ja tavoitteiden suuntaisesti. Ryhmän arvioinnin voi jakaa neljään osioon. Nämä osiot ovat yksittäinen ryhmäläinen, ryhmä kokonaisuutena, ohjaajan vaikutus ryhmään ja toiminnan prosessi. (Salo-Chydenius 1997, 173 - 174.) Opinnäytetyössämme arvioimme ryhmää kokonaisuutena ja ohjaajan vaikutusta ryhmään. Tämän vuoksi tuomme esille, mitä näitä kokonaisuuksia arvioimalla pitäisi ottaa huomioon.

Ryhmän kokonaisuuden ja ohjaajan vaikutuksen arvioimiseen Salo-Chydenius listaa seuraavia asioita. Ohjaaja huomioi, minkälainen tunnelma ryhmässä on ja mikä siihen vaikuttaa. Ryhmää arvioidessa ohjaajaa mieltii ryhmäkulttuurin kehittymistä ja vaikutusta ryhmään sekä ryhmäprosessin vaihetta ja sen kehittymistä. Ohjaaja havainnoi, minkälaisia rooleja ryhmässä on ja miten ne muodostuvat. Miten vuorovaikutusta ilmenee ryhmäläisten kesken. Vuorovaikutustaitoihin vaikuttavat yhteistyökykyisyys, osallistuminen, työnjako ja vastuun ottaminen. Ohjaajan pitäisi huomioida oman persoonansa vaikutus ryhmädynamiikkaan ja ryhmän toimintaan. Ohjaajan tulisi miettiä, mikä on hänen omaa tulkintaa ryhmäkerrasta. (Mts. 173 - 174.)

6 VERTAISTUKEA RYHMÄSSÄ

Vertaistuen ydin on kokemuksessa, ettei ihminen ole yksin ja on olemassa ihmisiä, jotka ymmärtävät ja jakavat kokemuksiaan. Se perustuu vapaaehtoisuuteen ja vastavuoroisuuteen. Vertaistuki rakentaa itsetuntoa ja tukee jaksamista. (Vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta Invalidiliitossa 2003.) Vertaistukiryhmälle on monia termejä, esimerkiksi oma-apuryhmä ja tukiryhmä. Me käytämme opinnäytetyössämme termiä vertaistukiryhmä. Vertaistukiryhmä on tarkoitettu ihmisille, joilla on yhteinen elämäkokemus tai he ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. Ryhmäläiset saavat jakaa elämäkokemuksiaan ja samalla saada sekä antaa tukea ryhmässä. (Miikkulainen 2000, 10; Nylund 1996, 196.) Vertaistukiryhmän tehtävänä on tarjota sosiaalista tukea ja lisätä ryhmäläisten selviytymiskeinoja (Kempainen 2005, 19). Ohjaamassamme luovan toiminnan ryhmässä vertaistuen mahdollistaminen oli yksi keskeisistä tavoitteista.

6.1 Vertaistukiryhmät maahanmuuttajien tukena

Joissakin kulttuureissa vertaistukiryhmät voivat olla uusi tapa jakaa kokemuksia, koska ihmiset ovat tottuneet jakamaan elämäkokemuksiaan sukulaisten ja ystävien kanssa. Uudessa maassa maahanmuuttajilla ei ole aina sukulais- ja ystäväpiiriä, jonka vuoksi vertaistukiryhmät tuovat uudenlaisen mahdollisuuden keskustella kokemuksista. Maahanmuuttajat tarvitsevat usein ulkopuolisen ihmisen avustusta ryhmän perustamiseen, koska vertaistukiryhmät eivät ole yleisiä heidän kotimaassaan. (Nylund 1995, 177, 183.)

Vertaistukiryhmät ovat hyvä keino tukea maahanmuuttajia uudessa maassa. Ryhmissä maahanmuuttajille on mahdollisuus tavata samassa elämäntilanteessa olevia. Vertaistukiryhmät voivat olla maahanmuuttajille henkisen tuen lähde, kun he saavat tavata samassa elämäntilanteessa olevia ja mahdollisesti samaa kieltä puhuvia. Vertaistukiryhmät saattavat vastata maahanmuuttajien arvoja, koska vertaistukiryhmiin kuuluu yhteisöllisyys, keskinäinen tuki ja auttaminen. Tämän vuoksi vertaistukiryhmien toiminta voi tuntua maahanmuuttajista luonteelta. (Nylund 1995, 182 - 183.)

Kemppainen (2005) haastatteli opinnäytetyössään afgaanivanhempia, jotka olivat osallistuneet Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden vanhempainryhmään. Ryhmän tarkoituksena oli tukea vanhemmuutta. Ryhmäläiset kokivat, että olivat saaneet kertoa omia ajatuksiaan ryhmässä. Lisäksi he olivat saaneet tukea ja tietoa lasten kasvattamiseen. Ryhmään osallistuneista vanhemmista osa kuvasi ryhmäläisten elämäntilanteiden olevan samanlaisia. Ryhmäläiset kokivat hyväksi, että ryhmäläisillä oli sama kulttuuri ja kieli, jolloin he saivat tukea oman etnisen yhteisönsä ihmisiltä. Ryhmäläiset kertoivat hyväksi asiaksi sen, että afgaanikulttuuri oli tuttu kaikille ryhmäläisille. (Kemppainen 2005, 32, 37 - 39.)

6.2 Vertaistukiryhmät naisten tukena

Vertaistukiryhmät ovat Auvisen (2000) mielestä erityisesti naisille sopivia, koska puhuminen itsestä ja omista tunteista on useille naisille luontaista. Toisen ihmisen tukeminen ja vertaistuki on usein naisten voimavara. Vertaistukiryhmiä voi toteuttaa vain naisten kesken tai molempien sukupuolten yhteisenä ryhmänä. Vertaistukiryhmät naisten tukena pohjautuvat naisten ja miesten erilaisiin rooleihin ja tehtäviin. Naisia yhdistävät samanlaiset yhteiskunnalliset roolit ja samankaltaiset kokemukset. Tämän vuoksi ajatellaan, että naiset osaavat tukea toisiaan parhaiten. (Auvinen 2000, 15, 23, 29, 45.)

Erityisesti maahanmuuttajanaisista useat kaipaavat kotimaansa lähiyhteisöä ja tukea oman maansa naisilta (Räty 2002, 113). Maahanmuuttajanaisilla on erityistarpeita, jotka usein liittyvät perheeseen ja lastenkasvatukseen. Maahanmuuttajanaiset saattavat kokea länsimaalaisten naisten itsenäisyyden ja tasa-arvoisuuden hämmentävänä. Näitä asioita voidaan käsitellä vertaistukiryhmässä ja naiset saavat tietoa sekä tukea. Naisia pitää usein tukea hakeutumaan kodin ulkopuolisiin toimintoihin. (Nylund 1995, 182.)

7 VUOROVAIKUTUS MAAHANMUUTTAJARYHMÄN OHJAAMISESSA

Maahanmuuttajaryhmää ohjattaessa ohjaajan pitäisi keskittyä puhumaan selkeästi ja hitaasti. Ohjaajan kannattaa välttää arki- ja ammattikielen käyttöä. Ilman tulkkia käytävissä keskusteluissa ohjaajan on tärkeintä varmistaa ryhmäläiseltä onko hän varmasti ymmärtänyt ohjeet. (Gujral 2002, 482.)

7.1 Kulttuurin merkitys vuorovaikutuksessa

Toiseen kulttuuriin tutustuessa ihmiset luonnostaan vertailevat vierasta kulttuuria omaansa. Ihmiset etsivät kulttuureista yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Uudessa kulttuurissa erilaiset vuorovaikutustyyli saattavat hämmäntää maahanmuuttajia. Maahanmuuttajasta, jolla on vaikeuksia sopeutua uuteen maahan, voi tuntua, ettei hän ymmärrä toisten ihmisten tapoja ja eleitä. Maahanmuuttajan lisäksi maahanmuuttajatyöntekijän on yhtä tärkeää pohtia, mistä ongelmat vuorovaikutuksessa voivat johtua. Kun ihminen tuntee oman kulttuurinsa ja viestintätapansa, hän voi etsiä uuden kulttuurin viestintätavoista samanlaisuuksia. Ensiksi on hyvä miettiä kulttuurin ja tapojen samankaltaisia piirteitä, tämän jälkeen voi miettiä eroja. Tämä auttaa ymmärtämään, mitkä asiat kommunikoinnissa ihmetyttävät, ja niihin voi kiinnittää tietoisesti huomiota. Usein kulttuurien välisessä viestinnässä ihmisten kokemat erot liittyvät kulttuurisidonnaisiin asioihin. Esimerkiksi kohteliaisuus ja kunnioitus ilmaistaan eri kulttuureissa eri tavoin. (Salo-Lee, Malberg & Halinoja 1996, 12 - 15.)

7.2 Sanaton viestintä

Ihmiset kommunikoivat eleiden avulla päivittäin. Erityisesti eleitä on hyvä käyttää kommunikoinnin tukena, jos kommunikoimme vähän suomea puhuvan kanssa. Yleisesti eleet tukevat viestin ymmärtämistä. Usein ajattelemme, että suurin osa väärinkäsityksistä johtuu yhteisen kielen puuttumisesta. Kuitenkin on tärkeää muistaa, että suuri osa väärinkäsityksistä johtuu eroista sanattomassa viestinnässä, kuten jo edellisessä kappaleessa toimme esille. Sanattomaan viestintään kuuluu muun muassa tilan käyttö, katsekontakti ja hiljaisuuden merkitys. Sanattoman viestinnän keinot ovat vahvoja ja usein ihmisen kehon liikkeitä ohjaavat sanallisen viestin ymmärrettävyyttä. Jos sanallinen ja sanaton viestintä ovat ristiriidassa, voi sanaton viestintä muuttaa puhutun

viestin merkityksen. Usein sanaton viestintä on spontaania ja ihminen ei aina edes tiedosta sanattomia viestejään. Toisen kulttuurin edustajan on vaikeaa oppia uuden maan kulttuurin sanattomia viestintätapoja, koska ihminen ei tiedosta omia sanattomia viestejään. (Alitolppa-Niitamo 1993, 142 - 152.)

7.3 Kuvien käyttäminen kommunikoinnin tukena

Ryhmässä kommunikointia helpottaa, jos työntekijällä on käytössään kuvia puheensa tueksi. Moreno ja Toukola (2004) tekivät opinnäytetyönsä liittyen maahanmuuttajien kommunikointiin AAC-menetelmän avulla. AAC-menetelmällä tuetaan ja korvataan puhetta. Tavallisesti AAC-metelmää käytetään henkilöillä, joilla on erilaisia kielen- tai puuehäiriöitä. Moreno ja Toukola kirjoittavat opinnäytetyössään, että Huerin (2002) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajilla saattaa olla erilaisia käsityksiä kuvista ja symboleista. Moreno ja Toukola eivät olleet huomanneet eroja käsityksissä ohjatesaan maahanmuuttajanaisten ryhmää AAC-kuvien avulla. He olivat kokeneet kuvista olleen hyötyä ryhmäkerroilla, jolloin tulkkia ei ollut käytettävissä. Maahanmuuttajanaiset kokivat kuvat hyödyllisiksi ja kokivat ymmärtäneensä paremmin. Moreno ja Toukola kirjoittavat, että AAC-menetelmän soveltaminen on yksi keino tukea kommunikointia ja rakentaa luottamuksellista hoitosuhdetta. (Moreno & Toukola 2004, 20, 36 - 41.)

7.4 Tulkin käyttäminen kommunikoinnin tukena

Toimintaterapeutista ryhmää, kuten muitakin maahanmuuttajien ryhmiä ohjatessa, tulee kiinnittää huomiota tulkin käytön mahdollisuuksiin. Ryhmäläinen pystyy puhumaan äidinkielellään omista asioistaan luontevammin ja samalla hän pystyy ilmaisemaan itseään paremmin. Tällöin ryhmäterapialla on parempi vaikutus ryhmäläiseen ja hän pystyy prosessoimaan omia ajatuksiaan paremmin. Toimintaterapiaprosessiin nähden on tärkeää, että toimintaterapeutti ymmärtää ryhmäläisen elämäntilanteen. Tämän vuoksi tulkin käyttö on tärkeää etenkin alkuhaastattelussa. (Gujral 2002, 483.)

Tulkin käyttö varmistaa kommunikoinnin onnistumisen tilanteessa, jossa asiakas ei osaa suomea. Huomioitavia asioita tulkin välityksellä kommunikoinnissa on:

- Varaa riittävästi aikaa. Tulkattu keskustelu etenee normaalia keskustelua hitaammin.
- Kohdista puhe asiakkaalle ja puhu sinä-muodossa, koska tulkki tulkaa suoraa puhetta. Tulkki ei muuta tai sensuroi puhetta.
- Jaksota puheesi parin virkkeen lauseisiin, jolloin tulkin on helpompi tulkita.
- Asioimistulkin kanssa työskennellessä pyri välttämään oman alan ammattikieltä ja pyri puhumaan mahdollisimman yksinkertaisesti.
- Tulkki ei esitä omia mielipiteitään eikä hän anna ohjeita asiakkaan kanssa toimimiseen. (Räty 2002, 149 - 150.)

8 LUOVAT TOIMINNAT MAAHANMUUTTAJIEN TOIMINTATERAPIASSA

Luovaan toimintaan kuuluu mielikuvituksen käyttäminen ja toiminnan tulos, joka voi olla konkreettinen, kuten maalaus. Jokaisella ihmisellä on kyky luovaan työskentelyyn, ja sitä voi myös kehittää. Luovalla toiminnalla on myös hyvin yksilöllinen ulottuvuus, sillä luovan toiminnan lopputuloksessa näkyy aina jotain sen tekijästä. (Creek 2002, 265 - 266.)

8.1 Luova toiminta sanattoman vuorovaikutuksen mahdollistajana

Luovien toimintojen käyttäminen mahdollistaa tunteiden ja mielikuvien lähestymisen aluksi pienellä sanavarastolla (Mattila 2002, 22). Maahanmuuttajaryhmässä tämä on mielestämme tärkeää, kun suomenkieltä vasta harjoitellaan. Suomeksi keskustelu on vasta vähän tarvittavaa sanastoa hallitsevalle henkilölle vaativaa. Lappalainen (2005) kertoo tutkimuksessaan käsitöiden tukevan kielen opetusta. Hänen mukaansa maahanmuuttajat myös prosessoivat käsitöiden kautta Suomeen muuttoa. Tutkimuksessaan hän huomasi, että töiden kautta maahanmuuttajat kuvasivat omaa identiteettiään ja mitä he kaipasivat omasta kotimaastaan. Maahanmuuttajat siirsivät ajatuksissaan omaa kulttuurista ympäristöään Suomeen. Kankaanpainotöitä tehdessä maahanmuuttajat suunnittelivat ja toteuttivat erilaisia töitä, joissa he kuvasivat oman kotimaansa

luontoa ja rakennettua ympäristöä. Maahanmuuttajat usein kuvasivat oman maansa symboleita töissään ja Lappalaisen oppimistyyli mahdollisti kulttuuritaustan hyödyntämisen. Lappalaisen mukaan maahanmuuttajat ottivat oman maansa symboliarvoja oman elämänsä edistämiseen ja kielen oppimiseen uudessa maassa. Maahanmuuttajat kuvasivat myös hyviä asioita Suomessa käsitöiden avulla. (Lappalainen 2005, 117, 127.)

Ahonen-Eerikäisen (1996) mukaan taideterapiassa on tarkoituksena kokea yhteisymmärrystä puheen sijasta sanattoman viestinnän tasolla. Kun sanat eivät riitä, vuorovaikeus tapahtuu sanattoman viestinnän ja luovan ilmaisun keinoin. "Auttajan tehtävänä on olla samalla aaltopituudella, kulkea kappaleen matkaa autettavan rinnalla ja kuunnella, mitä asiaa hänellä on." (Ahonen-Eerikäinen 1996, 12.) Kuvan työstäminen on kuitenkin puheen tukena toimiva kommunikaation väline. Asiakkaan tuottama kuva voi herättää kysymyksiä, tunnetiloja ja oivalluksia asiakkaassa itsessä sekä terapeutissa. (Annola 1996, 132.) Musiikin käyttö sopii selvästi sellaisiin tilanteisiin, joissa verballinen kommunikointi on heikkoa. Musiikkiin osallistuminen aukaisee uusia kommunikaatiokanavia terapeutin ja asiakkaan välille. Terapeuttisesti musiikkia käyttämällä voidaan auttaa toista ihmistä ilmaisemaan itseään ja rentoutumaan. (Lapikisto & Sironen 2004, 8.) Nämä terapeuttiset näkökulmat voivat toteutua myös toimintaterapiaryhmässä, jossa käytetään luovia toimintoja.

Toimintaterapiassa luovat menetelmät voivat olla terapeuttisia useilla tavoilla, kirjoittaa Creek (2002). Ne mahdollistavat yksilön itseilmaisun ja helpottavat projektiota, jossa sisäinen tunne siirtyy konkreettisesti ulkoiseksi, esimerkiksi kuvan avulla. Itsetunto ja tyytyväisyyden tunne voivat kohota luovan toiminnan avulla, onnistumisen kokemusten myötä. Luova toiminta mahdollistaa myös tunteiden niin sanotun ylevöittämisen, jonka tarkoituksena on tuoda epämielinen asia esiin mielekkään toiminnan muodossa. Asiakasta voidaan esimerkiksi pyytää kirjoittamaan runo häntä kohdanneesta onnettomasta rakkaudesta. Lisäksi toiminta, jossa ei edellytetä kielellistä osaamista, mahdollistaa myös oppimisen erilaisella tavalla. (Creek 2002, 267 - 268.)

8.2 Turvallisen ryhmän merkitys luovassa toiminnassa

Tärkeää tavoitteisiin pääsemisen kannalta on turvallinen ja hyväksyvä ryhmä. Smitskampin (1996) mukaan on kaksi syytä, miksi ihminen pelkää taiteellista ilmaisua. Hän voi pelätä virheiden tekemistä tai hän pelkää paljastavansa itsestään liikaa. Taiteellista ilmaisua esiintyy vain silloin, kun sitä halutaan tehdä. Tilanteen ja olosuhteiden on myös oltava tarpeeksi turvallisia ja hyväksytyjä. Terapeutin tulisi pohtia seuraavia kysymyksiä havainnoidessaan asiakkaan työskentelyä: Miksi asiakas ilmaisee itseään? Mitä asiakas haluaa tuoda esiin luovalla työskentelyllään? Miten hän ilmaisee itseään? (Smitskamp 1996, 19 - 20.)

Luovasta toiminnasta tulee poistaa kaikki suorituspainet. Ensimmäisestä ryhmäkerasta lähtien on korostettava, ettei tässä ryhmässä toiminnan tulos, esimerkiksi maalaus, ole pääasia. Hyvä-huono-akselilla ei töitä tulla arvostelemaan. Positiivista palautetta ryhmäläisille voi antaa osallistumisesta, oman panoksen antamisesta ja toiminnan loppuun saattamisesta. (Creek 2002, 269.)

9 VOIMAANTUMINEN JA FLOW-KOKEMUS

Meidän opinnäytetyössämme voimavarat ovat keskeinen käsite ja yksi ryhmän tavoitteista on voimavarojen löytäminen. Ryhmässä olemme kysyneet naisilta, mistä he saavat voimaa ja iloa elämäänsä. Näin olemme ohjanneet naisia miettimään omia voimavarojaan. Olemme pyrkineet siihen, että myös ryhmän toiminta itsessään tukisi naisten voimaantumista ja mahdollisuutta saada mahdollisimman myönteisiä kokemuksia.

Siitonen (1999) kirjoittaa tutkimuksessaan, että empowerment-käsitteellä on useita suomennoksia ja useat tutkijat ovat käyttäneet monia käsitteitä, muun muassa valtaistuminen, voimistuminen ja voimaantuminen. Me käytämme opinnäytetyössämme termiä voimaantuminen. Siitonen hahmottelee tutkimuksessaan voimaantumisen määritelmää. Hänen mielestään voimaantuminen on sisäinen prosessi, joka lähtee ihmisestä itsestään. Siitosen mukaan voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi eikä toinen ihminen voi voimaannuttaa toista. Toimintaympäristö voi vaikuttaa voimaantumisprosessiin myönteisesti tai kielteisesti. Toimintaympäristö voi olla merkitykselli-

nen, jos ympäristö tukee olosuhteillaan voimaantumista muun muassa tukemalla vallinnan vapautta. (Siitonen 1999, 82 - 83, 93.)

Voimaantumiseen liittyy henkilökohtaisten voimavarojen löytyminen ja elämänhallinta. Elämänhallinnan tunne lisää ihmisen hyvinvointia ja Siitosen voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen liittyy aina ihmisen hyvinvointiin. Voimaantunut ihminen on myönteinen ja hän kokee vapautta toimia. Voimaantunut ihminen on motivoituneempi toimintaan. (Mts. 61, 85, 162.)

Kysymykseen "kuinka voimme saavuttaa myönteisen ja vapautuneen kokemuksen toiminnasta?", vastaa Csikszentmihalyi (1990, 2005) flow-teoriallaan. Optimaalisen, eli flow-kokemuksen saavuttaminen edellyttää haasteiden asettamista sopivalle tasolle. Toiminnan on oltava ihmiselle merkityksellistä, jotta siihen keskittyminen on mahdollista. Mahdollisimman myönteiseen kokemuksen löytämiseen vaikuttavat siis ihmiselle itselleen tärkeiden taitojen sekä asetettujen haasteiden sopiva suhde. (Csikszentmihalyi 1990a, 74; 2005b, 117.)

Csikszentmihalyin tutkimukset osoittavat hänen mukaansa useita seikkoja, jotka liittyvät flow-kokemuksen tuntemiseen. Kokemukseen liittyy mahdollisuus kunnolliseen keskittymiseen, toiminnan loppuun asti suorittamiseen ja välittömään palautteeseen. Lisäksi toiminnalla on selvät tavoitteet. Mielekkäät kokemukset vahvistavat ihmisen tunnetta toiminnan hallitsemisesta. Samalla huoli itsestä katoaa myönteisen kokemuksen ajaksi, ja kokemuksen päätyttyä itse onkin vahvistunut. Flow-kokemukseen liittyy myös muuttunut ajantaju. Muutamia minuutteja voivat tuntua tunneilta, tai tunnit kiittää muutamassa minuutissa. Ihmiset mainitsevat yhden tai useamman edellä mainituista kokiessaan mahdollisimman myönteisen kokemuksen. (Mts. 1990a, 49; 2005b, 82.)

10 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUSAIKATAULU

Opinnäytetyömme oli projektiluontoinen, koska halusimme suunnitella ja ohjata määrällä aikaisen ryhmän Palapeli-projektissa. Opinnäytteen tavoitteena oli kokeilla luovan toiminnan mahdollisuuksia kotoutumiskoulutuksessa. Silfverberg (2001) korostaa suunnitteluvaiheen merkitystä ja hän pilkkoo suunnitteluprosessin pieniin osiin (Silfverberg 2001, 16). Silfverbergin projektisykliä soveltaen teimme projektille toteutus- aikataulun (kuvio 1).

Projektin alustava valinta	Halusimme tehdä opinnäytetyömme liittyen maahanmuuttajiin. Vuoden 2006 alussa etsimme opinnäytetyöllemme yhteistyökumppania Jyväskylältä. Tutustuimme Jyväskylän maahanmuuttajapalveluiden toimintaan, mutta koimme, ettei opinnäytetyöllemme ollut juuri tällä hetkellä tarvetta. Soitimme Palapeli-projektiin ja 13.3.2006 meillä oli ensimmäinen tapaaminen työntekijöiden kanssa. Aluksi meillä oli ajatus ideakansion työstämisestä aiheena luovien toimintojen käyttö ryhmässä. Projektin työntekijät kertoivat tarpeesta luovan toiminnan ryhmälle.
Päätös aloittaa projektivalmistelut	14.3.2006 aloitimme projektin suunnittelun. Projektin alustavaksi nimeksi tuli ”Luovan toiminnan ryhmäkokemuksia maahanmuuttajien kanssa”.
Tausta- ja esiselvitykset	Yhteistyökumppanina oli Palapeli-projekti, jonka toimintaan tutustuimme. Osallistuimme projektin ryhmiin ja seurasiimme kahta oppituntia ja kahta luovan toiminnan ryhmäkertaa. Kirjoitimme toimintaterapeuttien Toinet-palstalle tarkoituksenamme etsiä maahanmuuttajien parissa työskennelleitä toimintaterapeutteja. Tutustuimme sosiaali- ja terveysalan opinnäytetöihin ja muihin tutkimuksiin maahanmuuttajista. Teimme toimintaterapian syventäviin opintoihin portfoliot liittyen maahanmuuttajiin.
Projektin esisuunnitelma	Ensimmäinen suunnitelmamme oli järjestää 10 kerran ryhmä maahanmuuttajanaisille. Ajatuksena oli, että ryhmään osallistuisi 5-7 pakolaisnaista.
Päätös aloittaa yksityiskohtainen projektisuunnittelu	24.3.2006 teimme alustavan aikataulun ryhmän toteutuksesta ja ohjaava opettaja hyväksyi sen. 29.3.2006 esitimme ideamme ja aikataulun Palapeli-projektissa.

Projektisuunnitelman laatiminen	31.3.2006 teimme projektisuunnitelman ja päätimme, että teoriatausta tulee olemaan toimintaterapian kirjallisuutta liittyen maahanmuuttajiin ja ryhmiin. Allekirjoitimme yhteistyösopimukset ja sovimme, että voimme käyttää Kumppanuustalon tiloja ja Palapeli-projekti huolehtii tarvi- kekustannuksista.
Suunnitelman toteutettavuuden ja riskien arviointi	Täytimme SWOT-analyysia pohtien projektin vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Päätimme tarkentaa ryhmäkertojen suunnitelmaa jokaisen ryhmäkerran jälkeen. Projektiin liittyi myös tapaamisia eri tahojen kanssa, joilta saimme lisätietoa maahanmuuttajaryhmien ohjaamisesta. Keskustelimme ryhmien ohjaamisesta mm. maahanmuuttajatyöhön perehtyneiden psykologin ja toimintaterapeutin kanssa.
Projektin toteutus	Ensimmäinen ryhmäkerta oli 24.8.2006 ja ryhmän lopullinen kokoonpano muodostui muutaman ensimmäisen ryhmäkerran aikana. Ryhmä kokoontui yhteensä 10 kertaa 5 viikon aikana. Viimeinen ryhmäkerta oli 22.9.2006.
Evaluaatio, projektin toteutuksen ja vaikutusten arviointi	Ryhmäkertojen suunnitelmaa tarkensimme ryhmän toteutumisen aikana sitä mukaa kun tutustuimme ryhmäläisiin ja heitä kiinnostaviin asioihin. Jokaisen ryhmäkerran jälkeen pohdimme, mihin toiminnassa voisi seuraavalla kerralla kiinnittää enemmän huomiota. Analysoimme jatkuvasti sitä, mitkä olivat ryhmäkerran vahvuudet ja heikkoudet. Ryhmäläiset tekivät toiminnallisen itsearvioinnin ryhmän toiminnan mielekkyydestä ensimmäisellä ja viimeisellä tapaamiskerralla. Lopuksi kirjoitimme ryhmästä opinnäytetyön raportin, jossa pohdimme ryhmän vaikutuksia ja ryhmäilmiöitä.

KUVIO 1. Projektin toteutusaikataulu

11 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN SUUNNITTELU

Palapeli-projektin työntekijät toivat esille yhteisessä tapaamisessa, että maahanmuuttajilla on heidän havaintojensa mukaan tarvetta terapeuttisille ryhmille. Monilla maahanmuuttajilla on erilaisia ongelmia Suomeen sopeutumisessa. Palapeli-projekti on kotoutumiskoulutusta, mutta koulutuksen paino on kielen oppimisessa eikä resursseja ole laajentaa toimintaa myös muuhun maahanmuuttajien tukemiseen.

Lähtöajatuksenamme oli, että ryhmä muodostuisi 5-7 naisesta, joilla olisi pakolais-tausta. Monissa kulttuureissa naisten ja miesten roolit ryhmässä eroavat selkeämmin kuin suomalaisessa kulttuurissa. Sen vuoksi valitsimme kohderyhmäksi naiset, koska ajattelimme vuorovaikutuksen olevan avoimempaa vain toisen sukupuolen edustajien kesken. Naisryhmän perustamiseen vaikutti myös oma kiinnostuksemme naistyötä kohtaan. Ajatuksenamme oli, että naiset tulisivat lisäksi samanlaisista kulttuuritaustaista, jolloin ryhmän kommunikointi ja vuorovaikutus onnistuisivat vaivattomasti. Toivoimme ryhmäläisten tulevan edistyneemmästä kieliopetusryhmästä sen vuoksi, ettei meillä ollut mahdollisuutta tulkin käyttöön jokaisella ryhmäkerralla. Kun suomenkielen perusteet olisivat hallussa, kommunikointi suomeksi onnistuisi paremmin.

11.1 Ryhmätöinnän tavoitteet ja -suunnittelu

Ryhmän tavoitteena oli tukea maahanmuuttajien voimavaroja, antaa vertaistukea sekä harjoittaa suomenkieltä. Voimavarojen tukeminen ja vertaistuen saaminen ovat tärkeitä tavoitteita kaikessa maahanmuuttajatyössä. Voimaantuminen ja vertaistuki ovat merkittäviä tekijöitä sopeutumisen edistämässä. Suomenkielen harjoittelu ryhmän tavoitteena liittyi Palapeli-projektin kotouttavaan toimintaan. Domanderin (1994) mukaan kielen oppimisen hyötyjä ovat kommunikointikyky, mielipiteiden ilmaisu ja sosiaalisten suhteiden solmimisen helpottuminen (Domander 1994, 101).

Suunnittelimme ryhmäkertojen teemat ryhmän tavoitteiden perusteella. Käsitelimme voimavaroja useiden toiminnanmuotojen avulla. Ryhmän toiminta itsessään mahdollisti vertaistuen saamisen kokemuksien jakamisen kautta sekä suomenkielen harjoittamisen, koska se oli ryhmän puhekieli. Halusimme kokeilla erilaisia luovan ilmaisun toimintoja kotouttamiskoulutuksen tukena. Koimme, että luovan ilmaisun menetelmät

sopivat erityisesti naisryhmälle. Kuten jo aiemmin olemme tuoneet esille, luovat toiminnot mahdollistavat sanattoman vuorovaikutuksen, joka on tärkeää maahanmuuttajatyössä.

Valitsimme toiminnot osaksi oman osaamisemme ja mielenkiintojen perusteella. Esimerkiksi kuvan tekeminen ja musiikin käyttäminen tuntuivat meistä luontevilta menetelmiltä ryhmässä. Se, että ohjaajia oli kaksi, mahdollisti sellaisten toimintojen kokeilemisen, joita toinen ohjaajista ei olisi yksin suunnitellut toteutettavaksi. Kahden ohjaajan yhteistyö antoi mahdollisuuden laajempaan ideointiin ja toteutukseen ryhmän suunnittelussa ja ohjaamisessa. Ryhmän toimintojen valintaan vaikuttivat myös materiaalikustannukset, jotka oli tarkoitus pitää mahdollisimman pieninä. Lisäksi toivoimme ryhmäläisten tuovan esille omia mielenkiinnon kohteitaan ryhmän aikana.

Ryhmän sujuvaa kommunikointia ajatellen mietimme erilaisia tukimuotoja suomenkielisten ohjeiden ymmärtämiseen. Kuvankäyttö, esimerkit tehtävänannossa ja käsi-merkit olivat keinoja, joiden ajattelimme tukevan ymmärtämistä. Kuvilla voimme havainnollistaa esimerkiksi erilaisia toiminnan mahdollisuuksia, kuten ulkona liikkumista luontokuvan avulla. Esimerkin avulla aioimme havainnollistaa annettuja ohjeita. Halusimme tukea naisia osoittamaan rohkeasti sen, jos he eivät ole ymmärtäneet ohjeita. Mietimme useita erilaisia käsimerkkejä sen osoittamiseen. Päädyimme helppoon ja kielitunneiltakin naisille tuttuun viittaukseen.

11.2 Ryhmän muodostaminen

Syksyllä 2006 Palapeli-projekti kokosi uudet kieliopetusryhmät. Näiden ryhmien pohjalta huomasimme, että edistyneemmän ryhmän naiset olivat monista kulttuureista ja heillä oli eri syitä Suomeen muuttoon. Meistä oli hyvä ajatus liittää ryhmä osaksi naisten lukujärjestystä Palapeli-projektissa. Yhdessä totesimme Palapeli-projektin työntekijöiden kanssa, että naisten osallistuminen ryhmään olisi aktiivisempaa, jos toiminta on selkeästi osa Palapeli-projektin toimintaa.

Ryhmän suunniteltiin kokoontuvan 10 kertaa Palapeli-projektin tiloissa Kumppanuustalolla. Ryhmän kokoontumisajoiksi muodostuivat torstai kello 12–13.30 ja perjantai kello 10–11.30. Ajat sovittiin yhden kieliopetusryhmän mukaan, johon kaikkien naisryhmäläisten oli tarkoitus osallistua ryhmään. Palapeli-projektin työntekijät toivat

tässä vaiheessa esille, että perjantaisin voisi olla vaikea saada vanhempia perheellisiä naisia paikalle. Tämän vuoksi he suosittelivat ottamaan ryhmään kaksi naista toisesta kieliopetusryhmästä, jotka luultavasti osallistuivat aktiivisesti kaikille ryhmäkerroille.

Finlay korostaa alkuhaastattelujen tärkeyttä ryhmän toiminnan kannalta (Finlay 1997, 136). Pohdimme ohjaavan opettajamme kanssa, mitä tietoja ryhmäläisistä olisi hyvä saada selville ennen ryhmän alkamista. Millainen on ryhmäläisten tämän hetkinen elämän- ja terveydentilanne, kuinka paljon meillä olisi tarpeellista olla tietoa etukäteen? Kävimme Jyväskylän maahanmuuttajapalveluissa ryhmäläisten nimilistan kanssa. Kysyimme, ketkä ryhmäläisistä ovat heidän asiakkaitaan ja onko jollain ryhmäläisellä taustatiedoissaan jotain, mitä meidän tulisi ryhmää ajatellen tietää. Meidät ohjattiin tapaamaan maahanmuuttajapalveluiden psykologia. Psykologi Sirku Suikkasen mukaan taustatiedoilla ei ole niin paljoa merkitystä, kun ryhmä on koottu jo etukäteen. Tässä ryhmässä on tärkeää tähän hetkeen ja tulevaisuuteen suuntaava ote, ei niinkään menneisyyteen palaaminen. Sen vuoksi ryhmässä tulisi pysyä konkreettisesti tekemisessä. (Suikkanen 2006.) Emme tehneet alkuhaastatteluja Suikkasen perustelujen pohjalta.

Kuten Finlay tuo teoriassaan esille, ryhmä tulisi ”markkinoida” ryhmäläisille etukäteen (Finlay 1997, 132 - 133). Siksi osallistuimme ryhmäläisten kielitunnille. Esittäydymme heille ja kerroimme lyhyesti alkavasta ryhmästä. Osallistuessamme kielitunnille havainnoimme naisten suomenkielen osaamista ryhmän kommunikointia ajatellen.

11.3 SWOT- analyysi ryhmän suunnittelussa

Pohdimme ryhmän vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia soveltaen SWOT-analyysia (Silfverberg 2001, 17). Pyrimme mahdollisimman tarkasti pohtimaan etukäteen, mitä asioita tulisi ottaa huomioon tämän ryhmän suunnittelussa, ohjaamisessa ja toteutumisessa. Pyrimme erityisesti ottamaan huomioon kulttuurisia erityispiirteitä. Tärkeää oli myös pohtia kommunikointiin liittyviä asioita. (Kuvio 2).

Vahvuudet (Strengths)	Heikkoudet (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Ohjaajien innostuneisuus ja kiinnostus ryhmänohjaamiseen sekä oman osaamisen kehittämiseen • Ohjaajilla kokemusta ulkomailla asumisesta ja maahanmuuttajien kohtaamisesta • Ryhmään osallistuminen kuuluu ryhmäläisten lukujärjestykseen, ja naiset saavat erilaista toimintaa opiskelupäiväänsä • Asiakaslähtöisyys ryhmän toiminnassa • Toimintaterapian teoriat ryhmänohjaajien tukena • Ryhmätoiminnan pienet kustannukset: tilat projektin puolesta ja edulliset materiaalit • Projektityöntekijöiden kiinnostus ryhmää kohtaan, jonka he kokivat tarpeelliseksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmäläiset valittiin kieliopetusryhmän perusteella. • Ei ryhmäläisten alkuarviointia tai haastattelua ennen ryhmän alkua • Ryhmään osallistuminen kuuluu ryhmäläisten lukujärjestykseen, jonka voi kokea ylimääräisenä velvoitteena • Lyhyehkö aika ryhmän toteutukselle • Pienehköt tilat ryhmän toteuttamiseen Kumppanuustalolla • Ohjaajilla ei ole kokemusta tulkin kanssa työskentelystä
Mahdollisuudet (Opportunities)	Uhkat (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmäläiset innostuvat ryhmän toiminnasta ja tulevat tapaamisiin mielellään • Ryhmästä tulee tasapainoinen ja ryhmäläiset jakavat kokemuksiaan toistensa kanssa • Ryhmäläiset rohkaistuvat käyttämään suomenkieltä • Ryhmäläiset alkavat tuoda omia ideoitaan esille • Jatkon kehittämisideat; mikä toiminta on maahanmuuttajille merkityksellistä ja mikä tarkoituksenmukaista • Muille maahanmuuttajaryhmien ohjaajille vinkkejä toimintamahdollisuuksista • Yhteistyön kehittäminen toimintaterapiaopiskelijoiden ja maahanmuuttajatyöntekijöiden kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajanaiset eivät koe ryhmän toimintaa merkityksellisenä • Ryhmäläiset eivät saavu tapaamisiin eivätkä sitoudu ryhmään • Ryhmäläiset ovat useasta kieliryhmästä - kuinka ryhmäytyminen onnistuu? • Kuinka kommunikointi sujuu ryhmäläisten ja ohjaajien välillä - sanallinen ja sanaton viestintä • Kaikki ryhmäläiset eivät ymmärrä ryhmässä käytyjä keskusteluja ja/tai he eivät kerro siitä muille • Tulkin saamisen ongelma pienellä varoitusaajalla

KUVIO 2. SWOT-analyysi luovan toiminnan ryhmästä

12 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUMINEN

12.1 Ryhmän aloitus

Suunnittelimme ensimmäisen tapaamiskerran mahdollisimman tarkkaan, koska mukaan oli kutsuttu tulkkeja. Meillä ei ollut mahdollisuutta saada tulkkeja jokaiselle ryhmäkerralle, joten oli hyvin tärkeää, että naiset ymmärtäisivät ryhmän tarkoituksen ensimmäisellä kerralla. Korostimme naisille, että olisi erittäin tärkeää, että he nostavat käden ylös silloin, kun he eivät ole ymmärtäneet. Havainnollistimme ryhmän toimintaa kuvitetun julisteen avulla. Kun ryhmän toiminta oli selkeytynyt naisille, he saivat tuoda esiin ensimmäisiä ajatuksiaan tästä ryhmästä toiminnallisen harjoituksen avulla.

Ryhmäläisten itsearviointi ensimmäisellä kerralla.

Teimme itsearviointia varten janan lattiaan sekä kolme erilaista kuvaa, joista yhdessä oli hymyilevät kasvot, toisessa neutraalit kasvot ja kolmannessa surulliset kasvot. Tarkoituksena oli, että naiset menevät seisomaan janalle itse valitsemaansa kohtaan. Toisen ohjaajista näytti esimerkin avulla, kuinka itsearviointi toteutetaan.

Itsearvioinnin kysymyksenä oli "Millä mielellä tulet tähän ryhmään?". Kaikki ryhmäläiset menivät seisomaan hymyilevän naaman kohdalle. Ryhmäläiset kertoivat tulevansa ryhmään positiivisella mielellä, koska he saavat uusia kokemuksia, ryhmä on erilainen kuin kielitunnit ja he eivät vain istu paikallaan luokassa. Muun muassa tanssi ja musiikki mainittiin kiinnostavina aiheina. Ryhmäläisillä ei ollut vielä omia ehdotuksia ryhmäkertojen sisällöksi ja he kokivat, että kaikki ehdotetut aiheet kiinnostivat. Kannustimme heitä tuomaan ideoita esille jatkossa.

12.2 Ryhmän kokoonpano

Tutustuimme ryhmäläisiin enemmän ensimmäisellä ryhmäkerralla. Olimme tehneet ohjaavia kysymyksiä, joiden avulla naiset voisivat esittäytyä ryhmässä. Ryhmäläiset kertoivat toiminnallisen harjoituksen avulla perheestään sekä siitä miten ja miksi he

ovat tulleet Suomeen. Mielestämme saimme ryhmäläisistä tarvittavan määrän tietoa luonnollisella tavalla. Samalla harjoitus mahdollisti naisten keskinäisen tutustumisen.

Aluksi ryhmään tuli viisi naista kolmesta eri kulttuurista. Kuudes ryhmäläinen pääsi mukaan vasta viimeisillä kerroilla. Palapeli-projekti otti syksyllä 2006 kieliopetusryhmiin uusia opiskelijoita, jolloin myös naiset tulivat luovan toiminnan ryhmään lukujärjestyksensä mukaan. Naisia tuli mukaan useampia kuin olimme odottaneet eli kolme uutta ryhmäläistä. He tulivat yksitellen ryhmän edetessä. Lisäksi ryhmästä jäi puolessa välissä pois kaksi alusta asti mukana ollutta ryhmäläistä. Ryhmän toimintaan vaikutti myös joidenkin naisten satunnainen osallistuminen.

Ryhmän oli täydentyvä, koska naisia tuli mukaan ryhmän jo aloitettua toimintansa. Lisäksi naisia tuli mukaan meille yllättäen, kun he aloittivat Palapeli-projektissa siinä kieliopetusryhmässä, jonka kaikki naiset olivat mukana toiminnassa. Ryhmän kiinteyden kannalta oli haasteellista, että uudet naiset eivät tulleet mukaan samalla kertaa. Ryhmäläiset joutuivat tutustumaan uusiin tulijoihin useamman kerran. Toisaalta naisia myös lähti ryhmästä, tarvitsimme mukaan uusia naisia, jotta toiminta olisi pysynyt ryhmämuotoisena. Emme kuitenkaan kokeneet ryhmän olevan avoin ryhmä, koska uudet tulijat sopivat mukaan niin ikänsä, sukupuolensa kuin senhetkisen elämäntilanteensa puolesta. Ryhmä ei ollut avoin meidän mielestämme senkään vuoksi, että uudet tulijat kuuluivat samaan kieliopetusryhmään muiden kanssa. Toisten ryhmäläisten kasvot olivat siis tutut jo suomenkielen tunneilta.

Naiset olivat Afganistanista, Etelä-Afrikasta, Irakista, Iranista, Thaimaasta ja Venäjältä. Iältään he olivat 24–44-vuotiaita. Enemmistö heistä oli tullut Suomeen puolisonsa vuoksi, muutama pakolaisena. Naiset olivat muuttaneet Suomeen kolmen kuukauden ja kolmen vuoden välisenä aikana. Lyhimmän ajan Suomessa asuneet naiset olivat kuitenkin vierailleet maassa muutamia kertoja ennen varsinaista muuttoa. Ryhmän naisia yhdisti se, että heillä kaikilla oli perhettä. Perhe oli kaikille hyvin tärkeä asia elämässä. Myös uskonnon merkitys nousi esiin useammilla naisilla. Osa naisista aloitti Palapeli-projektin kieliopetusryhmissä tänä syksynä, osa oli osallistunut Palapeli-projektin toimintaan jo aikaisemminkin. Suomenkielen osaaminen vaihteli ryhmäläisten kesken. He puhuivat suomea muutamista sanoista lyhyeen keskusteluun.

12.3 Ryhmäsuunnitelman muokkaaminen

Olimme tehneet alustavan ryhmäsuunnitelman ennen ryhmän toteutumista (liite 1.). Ryhmäsuunnitelma muokkaantui jokaisen ryhmäkerran jälkeen havaintojemme perusteella (liite 2.). Suunnitelma konkretisoitui tutustuessamme naisiin, jolloin huomasimme, mistä he innostuivat ja mikä on heille tärkeää. Ryhmäläisten suomenkielen taso vaikutti siihen, millainen toiminta oli mielekästä. Naiset pitivät erityisesti sellaisesta toiminnasta, missä tehtävänanto oli helposti ymmärrettävä ja toiminta edellytti vähän suomenkielen osaamista. Tehtävien jälkeen niiden pohjalta nousseista ajatuksista keskusteltiin kuitenkin suomeksi.

Ensimmäisten ryhmäkertojen jälkeen pohdimme uudelleen, minkälainen toiminta olisi merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista juuri tässä ryhmässä. Alustavan ryhmäsuunnitelman mukaan (liite 1.) ajattelimme ryhmän toimivan selkeämmin terapeuttisena toimintaryhmänä Borgin ja Brucen kuvaaman ryhmätyyppien jaottelun (ks. kappale 6.1) perusteella. Tavoitteemme selkeytyivät keskusteltuamme taide- ja erikoistoimintaterapeutti Hannele Natri-Mäkelän kanssa. Hän korosti tulkin merkitystä terapiaryhmässä. Jos ryhmässä puhutaan useampia kieliä, Natri-Mäkelän mielestä on tärkeää pysyä toiminnallisella tasolla. Toiminnan rajaaminen on tärkeää siksi, että ryhmäläisille jäisi positiivinen mieli toiminnasta: "Pärjään, osaan ja tämä on mukavaa". (Natri-Mäkelä 2006.) Tämän keskustelun jälkeen määrittelimme uudelleen ryhmämme painopistettä Borgin ja Brucen ryhmätyyppien jaottelussa. Ryhmämme siirtyi hieman lähemmäksi tehtäväryhmää, mutta siinä säilyi kuitenkin terapeuttisen toimintaryhmän elementtejä. Vaikka painopiste siirtyi lähemmäksi tehtäväryhmää, ei toiminta ollut tehtävän suorittamiseen keskittyvää, vaan ryhmässä oli tärkeää sen terapeuttisuus. Ryhmän toimintamuotoina olivat edelleen toiminta ja keskustelu, eikä suorittaminen.

Ryhmämme oli osa Palapeli-projektin toimintaa, joka on ensisijaisesti kielikoulutusta tarjoava projekti. Kun luovan ryhmän toiminnalle pohditaan tavoitteita, on mielestämme tärkeää pitää mielessä, minkä organisaation alaisena ryhmä toteutetaan. Esimerkiksi suomenkielen opiskeluun keskittyneessä organisaatiossa ei ole tarkoituksenmukaista järjestää ryhmää, jossa käydään lävitse syviä tunnekokemuksia. Tämän luovan ryhmän tavoitteena on suunnata ajatukset ja toiminta tähän hetkeen sekä tulevaisuuteen. Ryhmässämme tarkoitus oli pysytellä toiminnallisella tasolla, jossa onnistumisen kokemukset ja positiivinen vuorovaikutus olivat pääosassa.

13 MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TULOKSIA

Opinnäytetyön tavoitteiden toteutumista arvioimme kahden aineistonkeruumenetelmän avulla. Ensimmäinen aineistonkeruumenetelmä oli ryhmän havainnointilomake, joka pohjautui Finlayn (1997, 192) lomakkeeseen. Muokkaamaamme ryhmän havainnointilomakkeeseen (liite 3.) kokosimme teoriapohjasta nousevia tärkeitä asioita, joita havainnoimme ryhmää ohjatessa. Erityisen tärkeäksi koimme jokaisen ryhmäkerran vahvuuksien ja heikkouksien kirjaamisen. Niiden perusteella meidän oli helpompi kiinnittää huomiota ryhmän toimintaan vaikuttaviin asioihin, esimerkiksi niihin tilanteisiin, missä vuorovaikutus on ollut onnistunutta tai haasteellista. Ryhmän havainnointilomakkeessa naisten nimet ovat muutettu.

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytimme palautteen keräämistä ryhmäläisiltä. Keräsimme ryhmäläisiltä palautetta toiminnasta toiseksi viimeisellä ryhmäkerralla. Meistä oli tärkeää tarjota naisille mahdollisuus antaa palautetta usealla eri tavalla. Vaihtoehtoja olivat piirtäminen, kirjoittaminen ja suullinen palautteenanto. Aluksi muistelimme yhdessä, mitä kaikkea olemme ryhmässä tehneet ja piirsimme toiminnat suurelle paperille. Muistelimme myös, keitä kaikkia ryhmään oli osallistunut. Palautteen antamista varten annoimme jokaiselle ryhmäläiselle kaksi paperia. Toiseen paperiin pyysimme piirtämään tai kirjoittamaan kolme positiivista asiaa ryhmästä, ja toiseen paperiin kolme negatiivista asiaa. Ohjaavia kysymyksiä olivat ”mistä toiminnasta sinä pidit?”, ”mistä et pitänyt?”, ”mikä oli ryhmässä hyvää ja huonoa; toiminnat, ohjaajat ja ryhmäläiset?”. Keskustelimme ryhmäläisten kanssa yksitellen heidän tuotoksensa valmistuttua. Kyselimme tarkentavia tietoja heidän piirustuksistaan ja kirjallisuudesta palautteista. Yksi ryhmäläinen tarvitsi tukea palautteen antamiseen enemmän ja hän kertoi ajatuksiaan suullisesti suomeksi.

13.1 Mitä ohjaajan on hyvä huomioida maahanmuuttajaryhmän suunnittelussa?

Ohjaajien roolit

Ohjaajien roolit oli suunnitelman mukaan selkeästi jaettu pää- ja apuohjaajan rooleihin, jotta ryhmäläiset ymmärtäisivät selkeämmin, mitä olemme tekemässä. Usein maahanmuuttajat odottavat ryhmässä autoritaarista ohjausta (Lappalainen 2005, 133). Käytännössä roolimme ohjaajina olivat lähes samanarvoiset ja näin ryhmän ohjaaminen sujui meille luonnollisemmin. Toisella meistä oli kuitenkin aina päävastuu ryhmäkerran valmistelusta ja ohjaamisesta. Saumattomaan yhteistyöhön vaikutti se, että olemme tehneet paljon yhteisiä projekteja aiemminkin. Ohjaajaparin kanssa työskenteleminen mahdollisti sen, että toisen ohjatessa yleisesti koko ryhmää, toinen saattoi keskittyä yksittäisten ryhmäläisten lisäohjaamiseen. Myös jälkikeskusteluissa pyrimme olemaan ryhmäläisten kanssa mahdollisimman paljon samalla tasolla, vaikka meillä oli selvät ohjaajan roolit. Loppupalautteessa naiset listasivat meidät ryhmän jäseniin, joka osoitti meille, että naiset pitivät meitä ryhmän jäseninä.

Ohjaajien asenteet

Maahanmuuttajaryhmää ohjatessa ohjaajan pitäisi tiedostaa omat ennakkoluulonsa ja huomioida ne ohjatessaan (Alitolppa-Niitamo 1993, 177). Kun mietimme meidän ja ryhmäläisten välistä vuorovaikutusta, huomasimme, että erilaisten kulttuurien kohtaaminen on meille helppoa aiempien kokemustemme vuoksi. Kohdatessamme eri kulttuureita Suomessa ja muualla, olemme pohtineet kulttuurisidonnaisia kommunikointitapoja. Emme kenties kiinnittäneet huomiota sellaisiin kulttuurien eroihin, jotka ovat jo meille tuttuja asioita. Jokin toinen ryhmän ohjaaja saattaa kiinnittää omien kokemustensa pohjalta huomiota muihin eroihin ja yhteneväisyyksiin kuin me. Meidän mielestämme tärkeintä on, että ohjaaja on oma itsensä ja kohtaa ryhmäläiset avoimin mielin.

Ryhmäläisten kulttuuritaustat ja kommunikointi

Useiden ryhmäläisten mielestä oli hyvä, että ryhmässä piti puhua suomeksi. Oman puheen tuottaminen suomeksi herätti ryhmäläisissä ajatuksia siitä, mitä sanoja he tarvitsevat keskustellessaan. Näin uusien sanojen oppiminen tapahtui luonnollisessa yhteydessä. Ohjaajat tukivat ryhmäläisten kommunikointia ja samalla myös opettivat uusia sanoja tarpeen mukaan. Kysyessämme ryhmäläisiltä, olivatko he oppineet suomea ryhmässä, yksi heistä totesi oppivansa sitä kielitunneilla. Jos aikaisemmat oppimiskokemukset koulussa perustuvat autoritaariseen opettajuuteen, maahanmuuttajan

voi olla vaikea nähdä muita oppimistapoja ”oikeina” (Mts. 133). Tulkkien puuttuminen ei siis haitannut tässä ryhmässä, toiminnan pysyessä toiminnallisella tasolla.

Ohjaajien tehtävänä oli huomioida ryhmäläisten kielitaso toimintaa miettiessä. Hyvin tärkeää oli huomioida, että jokainen ryhmäläinen ymmärsi ryhmässä käytävää keskustelua. Tässä ryhmässä naisten vuorovaikutukseen vaikutti usean kulttuurin ja kieliryhmän mukanaolo. Koska suomenkielinen keskustelu oli vielä monille hankalaa, kontaktinotto toista kieltä puhuvaan oli luonnollisesti haastavaa. Koska ryhmässä oli edustettuna useita kulttuureita, oli siellä myös yhtä monta erilaista viestintätapaa. Thainaisten tapa kommunikoida oli olla kohtelias ja he hymyilivät paljon. Thainaiset keskittyivät kuuntelemaan toisten keskusteluja. Lähi-idästä kotoisin olevat naiset innostuivat puhumaan suomalaisen mittapuun mukaan äänekkäästi ja suurieleisesti. Kummatkin edellä mainitut kommunikointitavat ovat kulttuurinsa edustajille luonnollisia, mutta yhden ryhmän sisällä ne ovat ohjaajan kannalta haasteellisia. Ryhmää ohjattaessa kohtasimme tilanteita, joissa persiaa puhuvat naiset keskustelivat keskenään niin, että muut jäivät tilanteesta ulkopuolelle. Tämä ongelma puuttuisi, jos kaikki ryhmäläiset olisivat saman kulttuurin edustajia. Monikulttuurisessa ryhmässä ohjaajan tehtävä oli huomioida kaikki ryhmäläiset ja kannustaa naisia huomioimaan toisensa.

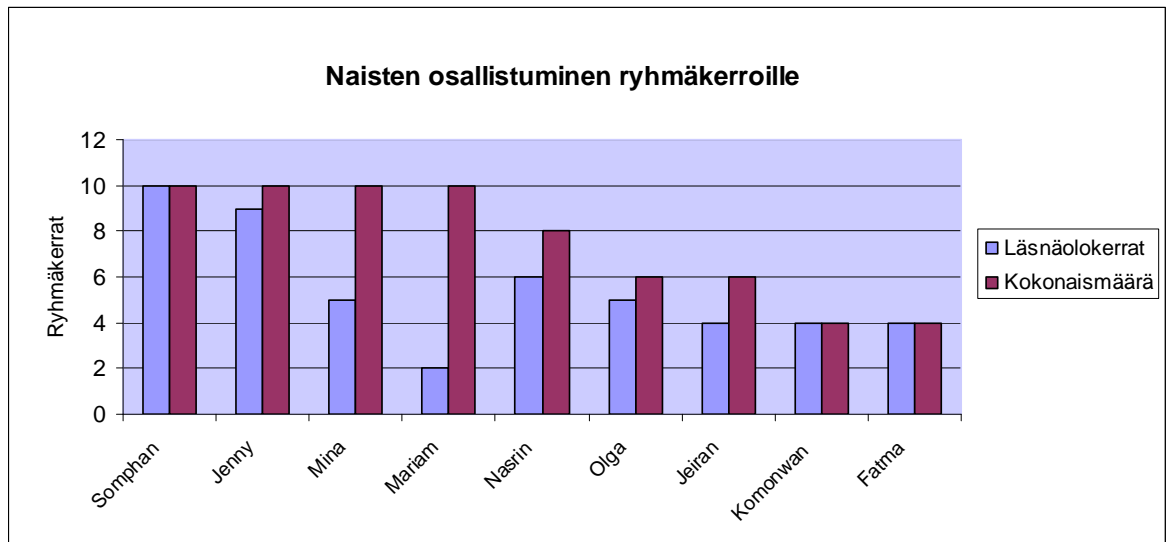
Ryhmäläiset kyllä kommunikoivat kaikkien kanssa parhaansa mukaan elein ja sanoin. Toiminta tuki vuorovaikutusta jokaisella ryhmäkerralla. Toiminta myös hälvensi kulttuurien välisiä rajoja. Kieliryhmien edustavuus ryhmässä vaikutti rooleihin niin, että yksittäinen kielensä, esimerkiksi thaikielen edustaja saattoi jäädä ryhmässä vähemmälle huomiolle. Persiankielen puhujia oli useampia, jonka vuoksi tulkkaukset ja keskustelu olivat heidän kesken vilkkaampaa. Henkilöt, jotka puhuivat enemmän suomea, ottivat myös meihin enemmän kontaktia. Usein kommunikointi ohjaajien ja ryhmäläisten välillä perustui ohjaajan esittämiin kysymyksiin. Varsinkin alussa ohjaajien tehtävänä oli pitää keskustelua yllä ja huomioida kaikkien ryhmäläisten mahdollisuus osallistua keskusteluun. Naiset ottivat uudet ryhmäläiset hyvin mukaan, mutta tutustuminen vei luonnollisesti aikaa. Ryhmän loppua kohden naisten spontaanisuus lisääntyi vuorovaikutuksessa, kun he oppivat tuntemaan toisensa.

Ryhmän tasapainoisuus

Ryhmäläiset keskittyivät ryhmän toimintaan hyvin. Kohtasimme myös eri kulttuurien tapoja osoittaa innostumista toiminnasta, joka oli äänekkäämpää ja vauhdikkaampaa, kuin mihin olemme suomalaisten kesken tottuneet. Tästä johtuen pohdimme sitä, mitä keskittymisellä tarkoitamme; ovatko mittapuuna suomalainen tapakulttuuri vai laajempi näkökulma. Koimme, että suomalainen kulttuuri vaikutti tyylimme reagoida erilaisissa tilanteissa. Reagoimme tilanteisiin tasapainottaen ryhmäläisten rooleja parhaamme mukaan. Oli hienoa, että naiset keskustelivat innostuneesti persiaksi, mutta ongelmana oli muiden ryhmäläisten ulkopuolisuus. Keskittymisen arviointi-sarake ryhmäläisten havainnointilomakkeessa tuntui tarpeettomalta myös sen vuoksi, että ryhmäläiset olivat aikuisia naisia, jotka osasivat käyttäytyä tilanteen vaatimalla tavalla.

Yritimme siirtää ohjaajan tehtäviä osaksi ryhmäläisille. Tämä olisi osaltaan edesauttanut, että ryhmässä tehdään naisia kiinnostavia asioita. Ryhmäläiset ottivat ohjaajan roolia esimerkiksi omansa kulttuurinsa tanssin opettamisessa toisella ryhmäkerralla. Tilanne oli siihen sopiva ja luonnollinen. Viimeisellä kerralla tarjosimme ryhmäläisille mahdollisuutta järjestää tila haluamallaan tavalla. Tilanne oli naisille yllättävä, ja tehtävää oli hankala toteuttaa. Naisille ei ollut luonnollista ohjata toisiaan itselleen vieraassa tilanteessa, ja he odottivat meidän tulevan mukaan luokkatilan järjestämiseen. Autoritaarinen ohjaus ei siis ollut välttämätöntä tässä ryhmässä silloin, kun toiminnallinen tilanne antoi naisille enemmän ohjausmahdollisuutta kuin luonnostaan.

Ryhmän toimintaan vaikutti uusien ryhmäläisten mukaantulo yksitellen. Viimeiset ryhmäläiset tulivat mukaan neljänneksi viimeisellä ryhmäkerralla. Muutama ryhmäläinen jäi ryhmästä pois siirryttyään Palapeli-projektin toiminnasta muualle. Ohjaajan oli kiinnitettävä huomiota ryhmäytymiseen ryhmän loppuun asti ja esitellä ryhmän toimintaa uusille jäsenille. Ryhmäkerroilla ohjaajilla piti olla useampia ideoita, koska ryhmäkerran suunnitelmaa piti muutaman kerran muokata ryhmäläisten poissaolojen vuoksi. Myös satunnaiset poissaolot vaikuttivat ryhmädynamiikkaan ja ryhmäkerran suunnitelman muuttumiseen. Pääosin ryhmäläiset osallistuivat kuitenkin ryhmän toimintaan hyvin, kuten oheisesta kuviosta näkyy. Ensimmäisessä pylväässä ovat läsnä-olokerrat, joille naiset ovat osallistuneet. Toisesta pylväästä näkyy ryhmäkertojen kokonaismäärä, jolle kyseisen naisen on ollut mahdollista osallistua.

KUVIO 3. Naisten osallistuminen ryhmäkerroille (nimet on muutettu)

Ryhmän arviointi

Ryhmän jatkuvassa arvioinnissa ja toiminnan muokkauksessa kirjaaminen auttoi meitä paljon. Kirjasimme välittömästi jokaisen ryhmäkerran jälkeen, kumpikin itsenäisesti havaintomme ryhmäkerrasta. Koottuamme omat ajatuksemme, keskustelimme ja vertailimme havaintojamme. Näin saimme laajemman kuvan siitä, mikä oli kenties subjektiivista tulkintaamme esimerkiksi ilmeiden sanattomissa viesteissä. Kirjaaminen havainnointilomakkeeseen auttoi meitä myös ryhmän loputtua palauttamaan erilaisia tapahtumia mieliimme. Näin meille muodostui kokonaiskuva ryhmän toteutumisesta.

Palautteenanto

Antaessamme ryhmäläisille palautetta heidän työskentelystään, oli tärkeää, ettei töitä arvotettu paremmuusjärjestykseen. Lopputulos ei ollut pääasia, vaan itse prosessi. Halusimme naisille olevan selvää, että tärkeintä oli heidän osallistuminen eikä se, kuinka taidokas esimerkiksi maalauksesta tuli. Teoksista keskustellessamme kiinnitimme huomiota siinä esiintyviin hahmoihin ja väreihin, emmekä taiteelliseen vaikutelmaan. Töitä ei myöskään asetettu luokan seinille, vaan ne annettiin tekijöille itselleen.

Ryhmäläisten palautteenantokerran aloittaminen muistellen ryhmän toimintaa oli onnistunut ratkaisu. Tahdoimme palauttaa ryhmäkerrat ryhmäläisten ajatuksiin yhteisen keskustelun ja toimintojen listauksen avulla. Listan muodostaminen yhdessä auttoi ryhmäläisiä muistelemaan, mistä he olivat pitäneet. Mahdollisuus antaa palautetta monella tavalla oli mielestämme onnistunut valinta. Silloin palautteen antamista ei

rajoittanut pelkästään suomenkielen puhumisen tai kirjoittamisen taso, kun piirtäminen oli kolmas vaihtoehto. Negatiivista palautetta oli vaikeampi saada kuin positiivista, kuten jo etukäteen aavistimme. Yksi ryhmäläinen oli sitä mieltä, että hän ei halua antaa meille negatiivista palautetta, koska hän pitää meistä niin paljon. Kuitenkin ryhmäkerroilla saimme vinkkejä havainnoinnin avulla siitä, mistä kukin heistä piti tai ei pitänyt. Ryhmän toiminnan arviointia ja oman mielipiteen ilmaisua helpotti kenties se, että jo ensimmäisellä ryhmäkerralla he saivat kertoa ajatuksensa siitä, millä mielellä he odotuksilla he olivat ryhmään tulossa.

13.2 Tukeeko luova ryhmätoiminta maahanmuuttajien voimaantumista?

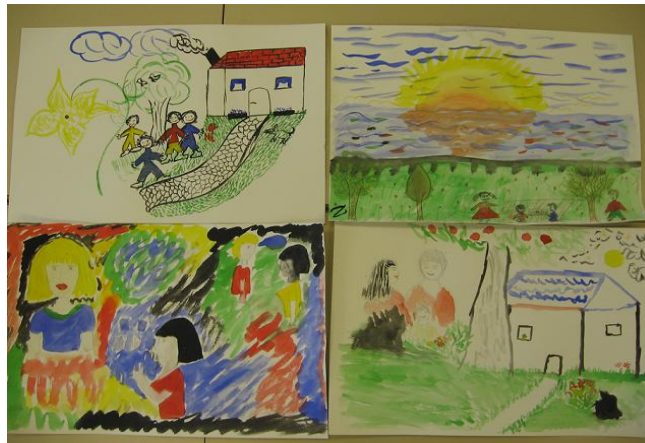
Vahvuuksia ryhmässä oli monia. Uudet kokemukset, iloisuus ja huumorinkäyttö nousivat yhteisiksi voimavaroiksemme ryhmäkerroilla. Naiset ottivat mielellään kontaktia muihin ryhmäläisiin ja kertoivat omasta kulttuuristaan. Omien kokemusten ja tapojen jakaminen oli naisille tärkeää. Ennakkoluulot muita kulttuureja kohtaan hälvenivät yhteisissä keskusteluissa. Naisilla oli nyt mahdollisuus esittää turvallisessa ympäristössä kysymyksiä, kuten ”miksi sinä et ole musta?” tai ”miksi sinä et näytä sinun hiuksia?”.

”Oli tosi kiva tulla ryhmään, ryhmä oli erilainen ja nautittava”, kirjoitti yksi ryhmäläinen palautteessaan. ”Se on hyvä, että on naisten ryhmä. Voimme tutustua enemmän eri kulttuureihin ja puhua perheestä”, totesi toinen ryhmäläinen. Useimmat ryhmäläiset toivat esille sitä, kuinka mukavaa heistä on olla nimenomaan naisille suunnatussa ryhmässä. Huumorin käyttö, nauraminen ja iloisuus olivat keskeisiä asioita naisten palautteissa. Ryhmäläisten palautteissa nousi esiin myös se, että he olisivat toivoneet kaikkien naisten saapuvan aina yhteisille ryhmäkerroille.

Flow-kokemukseen liittyvät mahdollisuudet keskittyä toimintaan kunnolla, suorittaa se loppuun asti ja saada välitöntä palautetta (Csikszentmihalyi, 1990a, 49; 2005b, 82). Mielestämme kaikki edellä mainitut toteutuivat tässä ryhmässä. Toimintaympäristö oli rauhallinen ja turvallinen sekä toiminnan suorittamiseen oli varattu riittävästi aikaa. Pyrimme myös antamaan ryhmäläisille positiivista palautetta heidän toiminnastaan, kuitenkin arvioimatta töitä hyvä-huonolla akselilla. Voimaantumista on omien voimavarojen löytyminen. Tarjosimme ryhmän naisille tilaisuuksia kokeilla erilaisia toimintoja, joista heidän oli mahdollista löytää uusia itselleen merkityksellisiä asioita.

Ohjaaja ei kuitenkaan voi voimaannuttaa toista ihmistä, koska voimaantuminen on Siitosen (1999) mukaan henkilökohtainen prosessi. (Siitonen 1999, 82 - 83, 93.)

Ryhmässä oli rentouttava tunnelma ja ryhmän ajankohta mahdollisti naisille rauhallisen opiskeluviikon päättämisen. Naiset saivat mahdollisuuden rauhassa kokeilla heille uusia asioita ja keskustella muiden naisten kanssa. Vertaistuen merkitys oli suuri tässä naisten ryhmässä. Naiset saivat mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Naisten mielestä oli hienoa saada kertoa omasta kulttuuristaan ja tavoistaan toisille naisille. Keskustelun tukena olivat erilaiset luovan toiminnan tuotokset, kuten piirustukset ja maalaukset (ks. kuva 1). Maahanmuuttajat toivat esille palautteessaan naisten ryhmän merkitystä ja he kokivat, että saivat puhua itselleen tärkeistä asioista, esimerkiksi perheestä ja ruuanlaitosta. Ryhmässä tuli esille, että vertaistukiryhmän toiminta tuki naisten arvoja. Yhteisöllisyys, keskinäinen tuki ja toisten auttaminen näkyivät ryhmässä.

Kuva 1. Naisten maalauksia voimavaroista

13.3 Voidaanko luovia toimintoja käyttää maahanmuuttajien ryhmässä?

Luova toiminta on laaja käsite, joka mahdollistaa monenlaiset menetelmät. Musiikin, kuvan, liikunnan ja muiden tapojen kautta ryhmän toiminnalla on lähes rajattomat mahdollisuudet. Toiminnan valintaan vaikuttaa ohjaajien osaamisen osa-alueet ja ryhmäläisten mielenkiinnon kohteet. Luova toiminta oli meidän mielestämme hyvä keino työskennellä maahanmuuttajien kanssa tässä ryhmässä. Luovat menetelmät antavat paljon mahdollisuuksia toiminnan suunnitteluun, koska nämä menetelmät ylittävät kulttuurien rajat. Joka puolella maailmaa musiikki, tanssi ja kuvallinen ilmaisu

ovat tuttuja, vain niiden ilmaisutavat ovat erilaisia. Valitsimme toimintoja ryhmään omien ajatuksiemme pohjalta, mikä ryhmäläisiä voisi kiinnostaa. Pyrimme ottamaan heidän ajatuksensa huomioon suunnitelman muokkaamisessa.

Luovaa toimintaa valitessa ryhmäläisten mahdolliset toiveet tulisi huomioida. Ryhmäläisten oli helpompi lähteä mukaan tuttuihin toimintoihin kuin uusiin tehtäviin. Oman kulttuurin tanssi oli naisille hyvin luontevaa, koska liikkeit ja musiikki olivat tuttuja. Tällaisessa tutussa tehtävässä naiset innostuivat myös ohjaamaan muita naisia. Uudenaisten tehtävien tekeminen oli haastavampaa kuin tuttujen asioiden tekeminen, lisäksi tehtävän ymmärtämiseen vaikutti suomenkielen hallinta. Uuden tehtävän antamiseen liittyi usein ryhmäläisten epävarmuus siitä, ovatko he ymmärtäneet tehtävän oikein.

Ryhmäläiset osallistuivat yleisesti ryhmän toimintaan aktiivisesti (ks. kuvio 3, s. 41). He saapuivat paikalle ajoissa ennen ryhmän yhteistä aloitusta. Ainoastaan kerran odotimme yhtä ryhmäläistä. Naiset kokeilivat monenlaisia uusia toimintoja ennakkolullottomasti. Esimerkiksi oman olon ilmaisu asennolla, jota toiset matkivat ja maalaus musiikin mukaan olivat monille uusia kokeiluja (ks. kuva 2). Motivaatioon vaikutti tehtävän ymmärtäminen. Muutamien tehtävien yhteydessä ajattelimme, että naiset eivät olleet motivoituneita kyseiseen tehtävään. Myöhemmin saimme selville, että naiset eivät olleet ymmärtäneet tehtävän antoa. Tämän vuoksi aloittaminen oli ollut hankalaa tai he olivat tehneet tehtävän omien ajatustensa mukaan.

Kuva 2. Naisten piirustuksia musiikin kuuntelun pohjalta.

Metsäreissu oli kaikkien mukana olleiden mielestä tosi hyvä kokemus. Monelle ryhmäläiselle tämä oli ensimmäinen kerta suomalaisessa metsässä. Myös niiden ryhmäläisten palautteissa, jotka eivät metsäkerralla olleet mukana, näkyi toive osallistua tällaiseen toimintaan. Ulkona liikkuminen muutenkin kuin metsässä oli naisista mukavaa toimintaa. Kolme ryhmäläistä toi palautteessaan esille hieronnan ja pallorentoutuksen, joista he olivat erityisesti pitäneet. Musiikki ja tanssi olivat myös positiivisia asioita ryhmässä. Musiikin valinta herätti ajatuksia siitä, mistä musiikista naiset pitävät eniten. Monet heistä kuuntelisivat mieluiten oman kulttuurinsa musiikkia. Yksi ryhmäläinen nosti mukavana asiana esille saven työstämisen, toinen ryhmäläinen ei ollut ymmärtänyt tehtävänantoa täysin. Piirustus ja maalaus jakoivat ryhmäläisten mielipiteitä. Toisten mielestä kuvan tekeminen oli mukavaa ja toisten mielestä sitä oli liikaa.

Palautteen antamisen jälkeen listasimme kaikki yhdessä ideoita ja toiveita siitä, millaista toimintaa voisi tällaisessa ryhmässä olla jatkossa (ks. liite 4). Naiset toivoivat tulevaisuudessakin ryhmän olevan pelkästään naisille. Naiset toivoivat useita luovia toimintoja, joita olimme tässä ryhmässä käyttäneet. Ryhmäläiset toivoivat käsillä tekemistä, musiikin kuuntelua, liikuntaa ja ruuanlaittoa. Myös pienten näytelmien tekeminen oli yhden ryhmäläisen toiveissa. Käsillä tekemisen ideoiksi ryhmäläiset ehdottivat savitöitä, korttien tekemistä ja tutustumista eri kulttuurien ompelutöihin. Osa naisista toivoi oman kulttuurin musiikkia ryhmäkerroille, osa klassista ja muuta kevyttä musiikkia.

Liikkuminen innostaisi tämän ryhmän naisia jatkossa jumpan, hieronnan ja ulkona liikkumisen muodossa. Naiset toivoivat metsäretkiä niin ulkona liikkumisen kuin sienestämisen ja marjastamisen vuoksi. Naisista olisi mukavaa oppia tuntemaan erilaisia sieniä ja marjoja, mitä suomalaisesta metsästä voi kerätä. Eri maiden ruokakulttuureihin tutustuminen olisi myös ryhmäläisistä mielenkiintoista toimintaa. Ruuanlaiton tärkeys tuli esille usealla ryhmäkerralla keskusteluissa ja naiset vaihtoivat mielellään reseptejä keskenään. Pontelan ja Pulkkisen (2004) tutkimuksessa tuli myös esille, että ruuanlaitto olisi naisille merkityksellistä toimintaa.

Luovassa toiminnassa pitää kiinnittää huomiota kommunikointiin ja ohjeiden antamiseen. Sellaiset toiminnot olivat ryhmässä parhaimpia, joiden tehtävänanto oli yksinkertainen ja selkeäsanainen. Tehtävät, joissa naiset pohtivat itseään yksilönä, olivat hankalia. Yhteisöllisyyttä korostavat tehtävät olivat heille luonnollisia ja ne toivat esille naisten voimavaroja. Yhteisölliset tehtävät tukivat naisten välistä kommunikointia ja kokemusten jakamista. Esimerkiksi omien valokuvien esittelyn olimme ajatelleet lähtevän ajatuksesta "mistä pidän itsessäni". Naiset puhuivat kuitenkin mieluummin itsestään osana perhettä. Keskustelu sujui luontevasti ryhmäläisten kesken kuvia vaihdellen. Kun koetimme tarkentaa mikä omassa kuvassa oli hyvää, sen pohtiminen tuntui naisista vieraalta. Hankalaa oli myös itseen kohdistuvan tehtävän tekeminen saveen avulla. Tehtävänä oli muotoilla sellainen kehonosa, josta pidän itsessäni (ks. kuva 3). Vaikka saveen materiaalina oli jo aiemmin tutustuttu ja tehtävää oli valokuvien avulla alustettu, naiset eivät innostuneet tästä tehtävästä. Naiset nauttivat yhteisestä toiminnasta erityisesti silloin, kun vähäinen suomenkielen osaaminen ei haitannut kommunikointia. Esimerkiksi tanssimisesta ja ulkoilusta naiset pitivät, koska se oli yhteisöllistä ja vuorovaikutus oli niissä vaivatonta.

Luova toiminta tuki suomenkielistä kommunikointia. Luovan toiminnan eri keinot, kuten kuvan tekeminen, helpottivat naisten ajatusten ilmaisemista. Kun suomenkieliset sanat eivät riittäneet, kommunikointi mahdollistui sanattoman ilmaisun keinoin. Myös muut naiset ymmärsivät toistensa ajatuksia paremmin, kun kertojan puheen tukena olivat omat maalaukset, valokuvat ja savityöt. Keskusteluun tai pelkkään tekemiseen perustuvat ryhmät eivät mielestämme olisi rohkaisseet eri kulttuureista tulevia naisia tutustumaan toisiinsa niin paljoa. Kokemusten jakaminen ja vuorovaikutus eivät välttämättä olisi olleet yhtä antoisia.

Kuva 3. Naisten savitöitä itselle tärkeästä kehonosasta

13.4 Ryhmäprosessin vaiheiden toteutuminen

Ryhmäprosessi muodostuu neljästä eri vaiheesta (Finlay 1997, 67; Salo-Chydenius 1997, 176). Ohjaamassamme luovan toiminnan ryhmässä huomasimme, ettemme käyneet kaikkia neljää vaihetta aivan kuten teoriassa tuotiin esille. Ryhmäprosessi jäi muodostusvaiheeseen uusien ryhmäläisten yksittäisten mukaantulon vuoksi pitkäksi aikaa. Sen vuoksi naisten vuorovaikutussuhteet eivät ehtineet vakiintua. Naiset ottivat uudet ryhmäläiset hyvin vastaan, mutta ilmapiiri oli hieman jännittynyt. Mietinnän arvoinen asia onkin, milloin ryhmään ei enää kannata ottaa uusia jäseniä. Tutustuminen toisiin ryhmäläisiin kesti kuitenkin oman aikansa. Ryhmän muodostumisvaiheessa ohjaajien rooli oli vahva ja ryhmäläiset tukeutuivat meihin paljon. He hakivat vahvistusta toiminnalleen ohjaajilta. Yritimme luoda myönteistä ilmapiiriä mukavan toiminnan ja välittömän vuorovaikutuksen kautta.

Tyytymättömyyden ja sekaannuksen vaihe ei ollut selkeä tässä ryhmäprosessissa. Tässä vaiheessa me-henki ei ollut vielä muodostunut ja naiset jakaantuivat alaryhmiin kielitaitonsa perusteella. Eräänlainen konflikti ryhmässä oli persiaa puhuvien ja muiden ryhmäläisten välinen epätasapaino. Muiden ryhmäläisten jäädessä persiankielisen keskustelun ulkopuolelle, piti meidän ohjaajina muistuttaa siitä, että me olemme tässä ryhmässä kaikki yhdessä. Kulttuuri vaikutti osaltaan, ettei naisten välille syntynyt varsinaisia konflikteja. Ryhmän naisten käytös oli hyvin kohteliasta, joka vaikutti ryhmän ilmapiiriin myönteisesti. Väärinkäsitykset heikon kielitason vuoksi aiheuttivat tosin tahattomasti arkoja tilanteita. Esimerkiksi ryhmäläisten ulkonäköön liittyviä asioita kommentoitiin välillä hyvinkin suoraan, vaikka tarkoituksena ei ollut loukata.

Tuottava vaihe tuli tämän ryhmän loppuvaiheessa, jolloin yhteenkuuluvuuden tunne alkoi rakentua. Me-henki alkoi kohota vähitellen. Kuten teoriaosuudessa olemme tuoneet esille, ohjaajien tulisi vetäytyä voimakkaasta roolista tässä vaiheessa. Ohjaajina yritimme tukea ryhmäläisten aktiivisempaa roolia ryhmässä. Tämä ei kuitenkaan onnistunut osaksi ryhmän heikon koheesion vuoksi. Koheesioon vaikutti osaltaan ryhmäläisten kielenosaaminen.

Lopettamisvaiheessa ryhmä alkoi kiinteytyä enemmän ja yhteenkuuluvuuden tunne yli kulttuurirajojen vahvistui. Ryhmäläiset vetosivat ryhmän jatkamisen puolesta. Myös ne ryhmäläiset, jotka olivat olleet poissa useita ryhmäkertoja, halusivat olla mukana

vielä ennen ryhmän loppumista. Ohjaajina meidän tehtävänä oli valmistaa ryhmäläisiä ajoissa ryhmän loppumiseen. Ryhmäläisten kielitaito vaikutti siihen, miten toimme ryhmän lopettamista esille. Huomasimme, että kun puhuimme ryhmän loppumisesta, monet ryhmäläiset käsittivät, että juuri nyt on aika lähteä kotiin. Ryhmäläiset olivat kuitenkin tietoisia siitä, että ryhmän kesto on 10 kertaa. Ryhmäläisille oli myös annettu ryhmän alussa lyhyt kutsukirje, jossa oli tarkat kokoontumisajat ja ohjaajien yhteystiedot.

14 YHTEENVETO MAAHANMUUTTAJANAISTEN LUOVAN RYHMÄN TOTEUTUMISESTA

Naisten luovan toiminnan ryhmän ohjaaminen Palapeli-projektin yhteydessä oli kaikin puolin positiivinen kokemus meille kummallekin. Naisten kanssa oleminen ja työskentely oli luontevaa ja olisimme mielellämme jatkaneet vielä ryhmän toimintaa. Lisäksi yhteistyö Palapeli-projektin työntekijöiden kanssa sujui todella hyvin. Heidän tarjoama tuki oli jatkuvasti saatavilla ohjatessamme ryhmää kahdestaan. Palapeli-projekti tarjosi ryhmälle tilat ja materiaalit sekä auttoi ryhmän muodostamisessa.

Mielestämme SWOT-analyysi oli hyvä työkalu, joka auttoi hahmottamaan toiminnan eri ulottuvuuksia jo suunnitteluvaiheessa. Sen avulla on helpompi kiinnittää huomiota ryhmän kannalta olennaisiin asioihin muissakin ryhmissä. SWOT-analyysi herättää myös ajatuksia siitä, mikä on vahvuus tässä ryhmässä, voi olla heikkous toisessa. Pohdimme seuraavaksi SWOT-analyysin alkuajatusten toteutumista suhteessa päättyneeseen luovan toiminnan ryhmään.

Vahvuudet

SWOT-analyysiin kirjaamamme vahvuudet toimivat käytännössä niin kuin olimme suunnitteluvaiheessa ajatelleet. Oma innostuneisuus ryhmän toteuttamiseen motivoi meitä jatkuvasti. Kokemukset ulkomailla asumisesta auttoivat ymmärtämään naisia uudessa ympäristössä, vieraan kulttuurin ja kielen keskellä. Naiset ihmettelivät, miten me jaksamme toistaa ohjeita heille useasti. Koska meillä on oma kokemus uuden kielen harjoittelemisesta vieraassa maassa, ymmärsimme miten tärkeää on antaa vuorovaikutukselle aikaa ja tilaa.

Ryhmän kuuluminen naisten lukujärjestykseen oli pääosin hyvä asia, koska ajankohta oli naisille sopiva. Jos ryhmä olisi toteutunut iltapäivällä, olisi monelle naiselle ollut tärkeämpää lähteä jo perheen luo. Loppuviikko oli hyvä ajankohta ryhmän toteutumiselle. Naiset olivat opiskelleet kieltä alkuvuikon ja loppuviikosta he saivat rentoutua erilaisten toimintojen avulla luovassa ryhmässä. Naiset toivat esille, että ryhmän hyvä puoli oli se, että ryhmä tarjosi heille erilaista toimintaa. Muutaman naisen kohdalla mietimme ryhmän asiakaslähtöisyyttä. He eivät luultavasti olisi osallistuneet ryhmään, jos se ei olisi ollut osa heidän lukujärjestyksensä. Asiakaslähtöisyys näkyi toiminnan tarjoamisessa. Muokkasimme suunnitelmia sen mukaan, mistä naiset pitivät ja kysyimme heidän toiveitaan ryhmän toimintaan. Tarjosimme myös tukea toimintaan sen verran, kuin he kokivat tarpeelliseksi.

Koetimme siirtää vastuuta ryhmän ohjaamisesta ja toteutumisesta myös ryhmäläisille. Useissa tilanteissa he kokivat autoritaarisen ohjaamisen mielekkäämmäksi. Jos ryhmä olisi ollut suljettu ja pidempikestoinen, olisi ohjaamisvastuuta voitu siirtää enemmän ryhmäläisille. Ohjaamisvastuun siirtäminen onnistui silloin, kun naiset toivat oman kulttuurinsa asioita esille. Toimintaterapian ryhmäteoriat tukivat ryhmän toteuttamista, mutta olisimme kaivanneet enemmän tietoa maahanmuuttajien kanssa työskentelestä, erityisesti ryhmätoiminnasta. Toimintaterapian alalta tätä tietoa on kuitenkin vielä suhteellisen vähän saatavilla. Yhteistyö Palapeli-projektin kanssa oli onnistunut, kuten jo edellä toimme esiin.

Heikkoudet

Koimme ryhmäläisten valinnan yhdessä Palapeli-projektin työntekijöiden kanssa hyväksi, koska he tunsivat naiset etukäteen. Toisaalta olimme ajatelleet muodostaa ryhmän vain yhden tai kahden kulttuurin edustajista, mutta sellainen ei käytännön syistä ollut mahdollista. Koemme tärkeäksi, että ryhmän ohjaaja valitsisi ryhmäläiset itse. Koska ryhmäläiset olivat valittu kieliopetusryhmänsä perusteella, ajattelimme, ettei alkuhaastatteluihin ollut enää tarvetta. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut hyvä, jos olisimme haastatelleet naisia ennen ryhmän aloitusta. Alkuhaastattelut olisivat voineet helpottaa toiminnan suunnittelua, koska olisimme voineet kartoittaa naisten toiveita alkuhaastattelussa. Alkuhaastatteluilla olisimme saaneet lisätietoa ryhmäläisistä, muttemme kuitenkaan tässä luovan toiminnan ryhmässä olisi voinut vaikuttaa naisten valintaan haastattelujen pohjalta. Ryhmä toteutui viiden viikon ajan ja olimme ajatelleet, että se olisi lyhyehkö aika ryhmän toteutumiselle. Ryhmän dynamiikan kannalta viisi

viikkoa oli lyhyt aika, koska ryhmäläisiä tuli mukaan kesken ryhmää. Meistä oli kuitenkin hyvä, että ryhmä toteutui kaksi kertaa viikossa, sillä tämä nopeutti tutustumista toisiimme. Peräkkäiset päivät mahdollistivat sen, että kun pyysimme torstaina ryhmäläisiä ottamaan mukaan omia materiaaleja seuraavalle kerralle, he myös muistivat tuoda niitä.

Tilat eivät olleet liian pienet ryhmän toiminnalle, kuten olimme aluksi ajatelleet. Tuttu tila oli naisten kannalta hyvä. Tulkin käyttö ryhmässä ei noussut keskeiseksi asiaksi, koska meillä oli tulkki mukana vain ensimmäisellä kerralla. Ensimmäisellä kerralla huomasimme, että tulkin kanssa työskentely vaatii harjoittelua ja keskittymistä. Ohjaajan on rytmitettävä puheensa siten, että tulkin on helppo sitä kääntää. Helposti ohjaaja puhuu liian pitkiä asiakokonaisuuksia, jolloin tulkki ei muista enää, mitä alussa puhuttiin.

Mahdollisuudet

Yksi SWOT-analyysiin kirjaamistamme mahdollisuuksista oli ryhmäläisten innostuminen toiminnasta. Ryhmäläisten palautteiden ja meidän havaintojemme perusteella naiset olivat innostuneet toiminnasta ja tulivat tapaamisiin pääosin mielellään. Naiset saivat jakaa kokemuksiaan toistensa kanssa jo ryhmän alusta lähtien. Palautteessa naiset kirjasivat tämän ryhmän vahvuudeksi. Ryhmän tasapainoisuus alkoi muodostua vasta viimeisillä kerroilla muuttuvan kokoonpanon vuoksi.

Meidän havaintojemme perusteella naiset rohkaistuivat puhumaan suomeksi ryhmäkerroilla. Tätä havaintoa tukee myös Lappalaisen (2005) tutkimus, jonka mukaan käsi-työllinen toiminta palvelee kielen oppimista. Hän kirjoittaa, että maahanmuuttajien on vaikea kuitenkin mieltää, että tekemisen varjolla oppii kieltä. (Lappalainen 2005, 109, 137.) Jos ryhmä olisi jatkunut pidempään, ryhmäläiset olisivat mahdollisesti tuoneet esille omia ideoitaan ryhmän suunnitelmaan. Tässä ryhmässä naiset odottivat ohjaajien ehdottavan toimintaa ja olivat pääosin siihen tyytyväisiä. Naiset olivat kuitenkin aktiivisia osallistuessaan toimintaan ja he jakoivat omia kokemuksiaan ryhmässä. Ryhmän lopussa naiset toivat esille, mitkä toiminnat he kokisivat mielekkäiksi (ks. liite 4.). Monia näistä toiminnoista oli kokeiltu tässä ryhmässä, mutta he nostivat monia uusia ideoita esille. Näiden ideoiden pohjalta voisi suunnitella seuraavia naisten ryhmiä.

Mielestämme tässä opinnäytetyössä on vinkkejä toisille maahanmuuttajaryhmän ohjaajille. Monet meidän käyttämistä toiminnoista toimivat hyvin naisten kanssa ja he kokivat sen omien sanojensa mukaan mukavaksi toiminnaksi. Muita vinkkejä toiset ohjaajat voivat saada naisten loppupalautteesta, jossa naiset listasivat mielekkäitä toimintoja uusiin ryhmiin. Yritimme kehittää opinnäytetyön lomassa toimintaterapeuttiopiskelijoiden ja maahanmuuttajatyöntekijöiden yhteistyötä. Kävimme tutustumassa moniin eri tahoihin ja kerroimme samalla toimintaterapian mahdollisuuksista maahanmuuttajatyössä. Opinnäytetyön palaverissa keskustelimme Palapeli-projektin työntekijöiden ja ohjaavan opettajamme kanssa muiden toimintaterapeuttiopiskelijoiden mahdollisuudesta suorittaa harjoittelu Palapeli-projektissa.

Uhkat

Kirjasimme SWOT-analyysiin uhkaksi sen, etteivät naiset koe toimintaa merkityksellisenä. Havaintojemme perusteella toiminta oli pääosin naisille merkityksellistä. Tämä näkyi siten, että he osallistuivat toimintaan innokkaasti. Naiset myös kertoivat loppupalautteessa pitäneensä toiminnasta. He listasivat tulevaisuuden ideoihin samanlaisia toimintoja kuin tässä ryhmässä käytettiin. Naisten kokemukseen toiminnan merkityksellisyydestä vaikuttaa myös heidän omien mielenkiinnon kohteiden huomioiminen. Suurimmaksi osaksi naiset sitoutuivat ryhmään hyvin. Yleensä naiset tulivat ryhmäkerroille ajoissa. Ryhmytyminen oli haasteellista, koska naiset tulivat useasta eri kulttuurista ja kieliryhmästä. Ryhmytymisen haasteeksi nousi kielitaito, jonka vaikutti naisten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Lisäksi useampi ryhmäläinen tuli mukaan ryhmään kesken sen toiminnan.

Suunnitteluvaiheessa ajattelimme kommunikoinnin olevan mahdollinen uhka. Sanallinen ja sanaton viestintä tukivat toisiansa käytännössä niin, ettei suurempia ongelmilanteita syntynyt. Kommunikointia helpotti naisten tahto ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Koska ryhmässä puhuttiin suomeksi, toiminta oli selkeästi rajattua. Tämän vuoksi keskustelu pysyi lähellä konkreettisia aiheita. Keskustelujen ymmärtäminen oli ryhmässä haasteellista, koska ryhmässä käytiin keskusteluja monilla kielillä. Esimerkiksi persiaa puhuvien oli helppo keskustella keskenään ilman, että muut ymmärsivät. Toiset taas eivät ymmärtäneet englanninkielisiä keskusteluita. Suomenkielellä käydyissä keskusteluissa ymmärtäminen ei ollut itsestään selvää, koska ryhmäläiset eivät yleensä kertoneet, olivatko he perillä mistä puhuttiin. Kommunikointiin ohjaajien ja ryhmäläisten välillä vaikutti mielestämme suurelta osin halu ymmärtää.

15 POHDINTA

Tällä opinnäytetyöllä olemme tuoneet esille toimintaterapian mahdollisuuksia osana maahanmuuttajien kotouttamiskoulutusta. Meidän mielestämme ryhmätoiminta sopii maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn mainiosti. Ryhmätoiminnalla voidaan tukea maahanmuuttajien sopeutumista uuteen maahan. Ryhmässä samassa elämäntilanteessa olevat maahanmuuttajat saavat jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan sopivassa ympäristössä. Lappalainen (2005) tuo esille, että käsityöllinen toiminta tukee maahanmuuttajien kielen oppimista. Samalla se antaa keinon maahanmuuttajalle prosessoida uuteen maahan sopeutumista ja Lappalaisen mukaan maahanmuuttajat toivat oman maansa symboliarvoja oman elämänsä edistämiseen ja kielen oppimiseen uudessa maassa. (Lappalainen 2005, 109.)

Koemme, että luovan toiminnan ryhmä tukee maahanmuuttajien kotoutumista. Luova toiminta tuki tässä ryhmässä vuorovaikutusta, kokemusten jakamista ja suomenkielistä keskustelua. Luova toiminta saattoi mahdollistaa ryhmäläisten henkilökohtaisten asioiden työstämisen. Tätä emme kuitenkaan voi todentaa tuloksin, koska meillä ei ollut tulkki ryhmäkerroilla tulkaamassa. Kuten teoriaosuudessa olemme käsitelleet, luova toiminta tarjoaa erilaisia keinoja itseilmaisuun ja projektioon. Selkeästi terapeutin toimintaryhmän edellytyksinä ovat suljettu ryhmä, ryhmäläisten sama kulttuuritausta, ryhmäläisten samankaltainen elämäntilanne ja tulkin käyttäminen. Terapeuttisessa toimintaryhmässä tulkin läsnäolo mahdollistaa ajatusten ilmaisemisen omalla kielellä. Kokemusten jakaminen äidinkielellä mahdollistaa syvemmän omien kokemusten prosessoinnin.

Tässä luovan toiminnan ryhmässä ohjaajilla ja ryhmäläisillä ei ollut yhteistä äidinkieltä. Tämän vuoksi toiminnan rajaaminen nousi tärkeäksi asiaksi. Luova toiminta on hyvä keino työskentelyyn maahanmuuttajien kanssa, mutta on tärkeää huomioida toiminnan suunnittelussa se, miten esiin nousseita ajatuksia voidaan käsitellä. Ryhmäläisiä ei voi jättää yksin käsittelemään ryhmässä esiin nousseita asioita. Jos mahdollisuutta keskusteluun omalla äidinkielellä ei ole, on tärkeää pysyä ryhmässä toiminnallisella tasolla. Tehtävän anto tulee muotoilla niin, ettei se välittömästi vie ikäviin muistoihin. Luovaa toimintaa menetelmänä on helppo ohjata, mutta ohjaajan taito on rajata tehtävät siten, että voimme ryhmässä käsitellä esiin nousseita asioita. Me suun-

tasimme toimintaa positiivisiin kokemuksiin ja tulevaisuuteen suuntaaviin tehtäviin. Tämä toiminta tuki ryhmän tavoitteita, kuten voimavarojen tukemista.

Luovan ryhmän toiminnan jatkaminen aloittamassamme muodossa olisi mielestämme mahdollista ja kotouttamistoimintaan sopivaa. Jos toiminta jatkuu tulevaisuudessa, sen menetelmien valintaan vaikuttavat varsinkin ryhmän alussa ohjaajien tuntemat ja käytämät työskentelymenetelmät. Meille kuvan ja musiikin käyttö olivat luontevia, joita joku toinen ohjaaja saattaa käyttää omassa ohjaamisessaan vähemmän. Toimintojen järjestys oli ryhmässä onnistunut, tosin valokuvien katselukerta olisi voinut olla ryhmän alussa. Valokuvien esittely viritti ryhmäläisiä kertomaan perheestään ja muista itselle tärkeistä asioista todella mukavasti. Ulkona liikkuminen ja luontoon sekä erilaisiin harrastusmahdollisuuksiin tutustuminen ovat myös asioita, joita kannattaa kokeilla enemmän.

Mielenkiintoinen opinnäytetyön aihe voisi tulevaisuudessa olla myös suljetun terapeutin ryhmän toteuttaminen moniammatillisessa yhteistyössä, esimerkiksi psykologin kanssa. Kiinnostava tutkimusaihe olisi maahanmuuttajien voimavarojen kartoitus sosiaalisessa- ja fyysisessä ympäristössä. Tutkimuksella voitaisiin löytää ajatuksia ja välineitä siihen, miten voimavarojen kartoituksen avulla maahanmuuttajan sopeutumista on mahdollista tukea. Laaja ja tärkeä tutkimuksen kohde on lisäksi toimintaterapian vaikuttavuuden tutkiminen maahanmuuttajatyössä. Kaipaamme lisätutkimuksia siitä, mikä on kulttuurin rooli terapeutin ja asiakkaan kohtaamisessa. Opinnäytetyötä tehdessämme olisimme kaivanneet lisätietoa yleisesti toimintaterapiasta maahanmuuttajatyössä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut kokonaisuudessaan mielenkiintoinen ja haastava prosessi. Olemme tutustuneet mahdollisimman paljon maahanmuuttajatyöhön keskustelemalla työntekijöiden ja maahanmuuttajien kanssa. Kiinnostavia kokemuksia ennen Palapeli-projektin yhteistyötä olivat muun muassa jyvaskyläläiseen läpsykerhoon, suomenkielen alkeistunteihin ja Tampereen vastaanottokeskukseen tutustumiset. Toimintaterapian eri teorioiden yhdistyminen maahanmuuttajatyöhön on ollut haastavaa, koska varsinaista toimintaterapian maahanmuuttajakirjallisuutta on toistaiseksi niin vähän. Toisaalta olemme osin tämän vuoksi harjaantuneet tiedonhaussa ja tutustuneet enemmän sosiaalialan kirjallisuuteen, mikä auttaa hahmottamaan eri alojen ja tutkijoiden yhteyksiä toisiinsa. Tämä helpottaa moniammatillista työtettä tulevaisuuden pro-

jekteissamme. Opinnäytetyön tekeminen toiminnallisessa muodossa oli hieno mahdollisuus kehittää omaa osaamista työelämän yhteydessä. Ryhmän suunnittelu, toteutus ja arviointi ovat harjaannuttaneet meitä ryhmänohjaajina erityisesti siksi, että saimme Palapeli-projektilta vapaudet kehittää ryhmää haluamallamme tavalla. Pohdimme eroaako suomalaisen ja maahanmuuttajien ryhmän ohjaaminen olennaisesti toisistaan. Tulimme siihen tulokseen, että eroja syntyy lähinnä tavoissa reagoida erilaisiin tilanteisiin, joka osaltaan voi liittyä suomenkielen osaamiseen. Eroja enemmän löysimme kuitenkin yhtäläisyyksiä niin ryhmäläisten kuin meidän välillä. Loppujen lopuksi, ihmisten kohtaamisessa kyse on omasta asenteesta, halusta ymmärtää ja tulla ymmärretyksi.

LÄHTEET

- Aarnio-Salmi, K. & Honka, K. 2004. Riittääkö jos pystymme elämään ymmärtäväisesti kaiken sen kanssa mitä emme pysty ymmärtämään? *Toimintaterapeutti* 4, 14 - 16.
- Ahonen-Eerikäinen, H. 1996. Psykososiaalinen työ, terapeutin taide. Teoksessa *Taide psykososiaalisen työn välineenä*. Toim. H. Ahonen-Eerikäinen. 2.p. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 12.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. *Kun kulttuurit kohtaavat*. Keuruu: Otava.
- Annola, A. 1996. Kuvataideterapia käytännön hoitotyössä. Teoksessa *Taide psykososiaalisen työn välineenä*. Toim. H. Ahonen-Eerikäinen. 2.p. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 132 - 140.
- Auvinen, A. 2000. *Omin ehdoin. Naisten oma-apuryhmien opas*. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Borg, B. & Bruce, M. A. 1991. *The group system: therapeutic activity group in occupational therapy*. Thorofare: Slack.
- Creek, J. 2002. Creative Activities. Teoksessa *Occupational therapy and mental health* Toim. J. Creek. 3.p. Edinburgh: Churchill Livingstone, 265 - 273.
- Csikszentmihalyi, M. 2005. *Flow. Elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu*. Suomentanut R. Hellsten. Helsinki: Rasalas.
- Csikszentmihalyi, M. 1990. *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper & Row.
- Domander, M. 1994. *Kulttuuritausta ja maahanmuuttajakoulutuksen tuloksellisuus*. Jyväskylä: Gummerus.
- Dyck, I. 1998. Multicultural society. Teoksessa *Sociology & Occupational therapy. An integrated approach*. D. Jones, S. Blair, T. Hartery & R. Jones. Edinburgh: Churchill Livingstone, 67 - 80.
- Finlay, L. 1997. *Groupwork in occupational therapy*. Cheltenham: Stanley Thornes.
- Finlay, L. 2002. Groupwork. Teoksessa *Occupational therapy and mental health*. Toim. J. Creek. 3.p. Edinburgh: Churchill Livingstone, 245 - 264.
- Gujral, S. 2002. Working in a transcultural context. Teoksessa *Occupational therapy and mental health*. Toim. J. Creek. 3.p. Edinburgh: Churchill Livingstone, 471 - 490.
- Kempainen, V. 2005. ”Opin itsekin aika paljon...” Pakolaisvanhempien kokemuksia Helmi-projektin vanhempainryhmästä. *Opinnäytetyö*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma.

- Kielhofner, G. 1995. A Model of Human Occupation: theory and application. 2.p. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Kielhofner, G. 2002. A Model of Human Occupation: theory and application 3.p. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- Kinébanian, A. & Stomph, M. 1992. Cross-cultural occupational therapy: A critical reflection. The American journal of occupational therapy 46, 8, 751 - 757.
- Lapikisto, J. & Sironen, O-P. 2004. Työvälineenä musiikki, Jyväskylän näkövammaisten koulun musiikkikerho. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, kuntoutuksen suunnittelun- ja ohjauksen koulutusohjelma.
- Lappalainen, E-M. 2005. Kulttuurisesti sensitiivinen opettajuus. Käden, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen maahanmuuttajien koulutuksessa ja opettajan kasvupolulla. Saarijärvi: Gummerus.
- Mattila, S-L. 2002. Musiikkiterapeuttien kokemuksia masentuneen ihmisen musiikkiterapiasta. Pro gradu-työ. Kuopion yliopisto, hoitotieteen laitos.
- Miikkulainen, P. 2000. Oma-apuryhmät ja niiden toiminta. Teoksessa Omin ehdoin. Naisten oma-apuryhmien opas. Toim. A. Auvinen. Vammala: Vammalan kirjapaino, 9 - 12.
- Moreno, M. & Toukola, M. 2004. Ymmärrätkö minua? Tukea terveydenhuollon palveluja tarvitseville lukutaidottomille maahanmuuttajanaيسille AAC-menetelmistä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, hoitotyön koulutusohjelma.
- Natri-Mäkelä, H. 2006. Taide- ja toimintaterapeutti. Haastattelu 29.8.2006.
- Nelson, D. 1997. Why the Profession of Occupational Therapy Will Flourish in the 21st Century. The American Journal of Occupational Therapy 51, 1, 11 - 12.
- Nylund, M. 1995. Tukiryhmän merkitys maahanmuuttajille - pakolais- ja siirtolaisryhmien haastattelututkimus Kanadassa. Teoksessa Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. I. Söderling, A-R. Aalto & J. Kivistö. Turku: Painosalama, 177 - 185.
- Nylund, M. 1996. Suomalaisia oma-apuryhmiä. Teoksessa Välittävät verkostot. Toim. A-L. Matthies, U. Kotakari & M. Nylund. Jyväskylä: Vastapaino, 194.
- Palapeli-projekti. 2006. Jyväskylän kaupungin sivusto. Viitattu 18.8.2006.
www.jkl.fi/palvelut/tyollisydenedistaminen/palapeli.
- Pontela, H. & Pulkkinen, J. 2004. Mielekkäät toiminnot maahanmuuttajanaisten sopeutumisen tukena. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, toimintaterapian koulutusohjelma.
- Puusaari, H. 1997. Kulttuurinmuutos koettelee maahanmuuttajaa: psykososiaalinen kohtaaminen. Teoksessa Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Toim. P. Pitkänen. Helsinki: Edita, 21 - 32.

Pölkky-Pieskä, L. 2003. Mielenterveystyö ja psykososiaalinen tukeminen. Oulun vastaanottokeskuksen kehittämisprojekti vuosilta 1999–2002. Maahanmuuttoasiaa nro 8. Viitattu 5.11.2006.

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/07_aineistot_kirjasto/02_julkaisut_raportit/psykosos_fin.pdf.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Salo-Chydenius, S. 1997. Toimintaterapia mielenterveystyössä. 2.p. Helsinki: Edita.

Salo-Lee, L., Malmberg, M. & Halinoja, R. 1996. Me ja muut: kulttuurienvälinen viestintä. Helsinki: YLE.

Seppälä, L. 2000. ”Paikka on miellyttävä, mutta elämä ei oo helppoo”. Kurdinaisten kotoutuminen Jyväskylään. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.

Silfverberg, P. 2001. Ideasta projektiksi: projektisuunnittelun käsikirja. Helsinki: Edita.

Smitskamp, H. 1996. Taideterapeuttisen diagnoosin ja analysoinnin periaatteet. Teoksessa Taide psykososiaalisen työn välineenä. Toim. H. Ahonen-Eerikäinen. 2.p. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 18 - 24.

Suikkanen, S. 2006. Psykologi, Jyväskylän maahanmuuttajapalvelut. Haastattelu 14.8.2006.

Tiihonen, P. 1992. Gary Kielhofnerin inhimillisen toiminnan malli. Teoksessa Toimintaterapia mielenterveystyössä. Toim. S. Salo-Chydenius. Helsinki: Opetushallitus, 52 - 57.

Vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta invalidiliitossa. 2003. Invalidiliitto ry. Viitattu 19.10.2006. <http://inport2.invalidiliitto.fi/vertaistuki/main.htm>.

Vilka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 2.p. Helsinki: Tammi.

LIIITTEET

Liite 1. Alustava ryhmäsuunnitelma

Lämmittely:	Ryhmän aloitus ympyrässä istuen, edelliseen kertaan pala- ten ja tämän hetken fiiliksiä kuulostellen (eril. tunnekortit). Venyttely ja virittyminen musan kanssa/ilman.
Lopuksi:	Palaaminen piiriin, keskustelu tästä kerrasta, viittaaminen seuraavaan kertaan.
Vko1 Tutustuminen	1.krt. Ryhmän tarkoitus, säännöt ja odotukset. Omista laukuista jokin esine, joka kertoo omistajastaan. Miten ovat tulleet Suomeen, luova tehtävä/keskustelua 2.krt Tanssit: suomalaiset ja muiden maiden
Vko2 Tämän hetkinen elämäntilanne	1.krt Millaisena näen itseni: mennyt, tämä hetki, tuleva (lehtileikkeet). 2.krt Mukana huivi, liikkuminen musiikin kanssa Erialaisten tunteiden ilmaiseminen maalaamalla itselle sopi- vin värein ja muodoin (esimerkiksi suru, viha, ilo, rakkaus)
Vko3 Voimavarat	1.krt Mukaan kuva/kuvia, joissa pidän itsestäni, ks. Miina Savo- laisen kuvasta keskustelu 2.krt. Omien voimavarojen piirtäminen
Vko4 Voimavarat	1.krt Rentoutuminen, mitä se on jokaiselle ryhmäläiselle: pan- tomiimi. Rentoutustapoihin tutustuminen, lyhyt rentoutus. 2.krt Pidemmän rentoutuksen toteuttaminen, esim. matka ha- luamaasi paikkaan. Rentoutuksen jälkeen tunnelmien maa- laus/runon, ajatusten kirjoittaminen omalla/suomen kielellä
Vko5 Tulevaisuus Ryhmän päättäminen	1.krt Yhteismaalaus? 2.krt Lappu selkään, jokaiselle kirjoitetaan jotain mukavaa Palaute, Ryhmän mielekkyyden/merkityksellisyyden arvi- ointi

Liite 2. Ryhmäkertojen muokattu suunnitelma

1. kerta: Tutustuminen

- Tilan koristelu esim. kukat, kankaat
- Tulkki mukana: persia, englanti ja thai
- Ryhmän aloitus ympyrässä istuen; itsemme ja ryhmäläisten esittely. Omista laukuista/vaatteista jokin asia, joka kertoo jotain omistajastaan. Samalla kartoitamme ryhmäläisistä tietoja, kuten nimi, ikä, mistä ovat tulleet Suomeen. Naiset voivat tuoda esiin muita itselle tärkeitä asioita, kuten perheestä.
- Ryhmän tarkoitus. Havainnollistaminen isolla paperilla, jossa selkeästi ryhmäajat, kokoontumispaikka ja se, mitä ryhmässä tehdään. Kuvituksen osuus isolla paperilla tärkeä.
- Ryhmän säännöt
- Ryhmäläisten itsearviointi janan avulla. Ryhmäläisten odotukset ja toiveet.
- Lopetusvaiheessa viittaamme seuraavaan kertaan – kehoitus ottaa omaa musiikkia mukaan! Ryhmäläisille mukaan infopaperi ryhmän jatkosta

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Thai kielen tulkki ei päässyt paikalle, jonka vuoksi kerroimme thaimaalaisille ryhmästä suomeksi ja englanniksi. Ryhmän perusasiat eivät välttämättä tulleet näille naisille täysin selväksi, jonka vuoksi meidän on kiinnitettävä siihen huomiota seuraavilla kerroilla.

2. kerta: Tutustuminen

- Ryhmän aloitus ympyrässä istuen, ensimmäiseen kertaan palaten. Lämmittelynä venyttelyä.
- Opetamme ryhmäläisille suomalaisen letkajenkan musiikkina Vesivehmaan jenkka. Naiset saavat mahdollisuuden opettaa meille oman maansa perinteisiä tansseja.
- Lopuksi palaamme piiriin, keskustelu tästä kerrasta, viittaaminen seuraavaan kertaan

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Yksi ryhmäläinen toi mukanaan mieleistään suomalaista musiikkia.
- Siirryimme toiseen luokkaan katsomaan videota afgaaniperheen häistä, jossa näkyi monia erilaisia tansseja.
- Ryhmäkerralla oli yllättävän paljon odottelua erityisesti tilaa vaihdettaessa. Ennen ryhmän aloitusta odottelimme kaikkien saapumista paikalle.

3. kerta: Voimavarat

- Aloitusmusiikkina on Ariana Savall: Bella Terra
- A- vaihtoehto: Aloitamme ryhmäkerran ympyrässä istuen, edelliseen tanssikertaan palaten. Thainaisten tanssi.
- B- vaihtoehto: Ryhmän aloitus ympyrässä istuen, kuulumisten vaihtaminen.
- Ryhmän keskelle laitetaan Persona- korttien naishahmoja. Ryhmäläisten tehtävänä on valita yksi kortti, joka heitä miellyttää. Kortin henkilöstä ryhmäläiset keksivät tarinan: kuka henkilö on, missä hän asuu ja mikä tekee hänet onnelli-

seksi.

- Omien voimavarojen piirtäminen/maalaaminen. Ryhmäläiset miettivät kolme voimavaraa ja piirtävät/maalaavat ne paperille. Tämän jälkeen ryhmäläiset saavat kertoa omista töistään. Taustamusiikkina on Panos Stefos: Syringks.
- Varasuunnitelmana on yhteismaalaus. Ryhmäläiset tekevät yhdessä isolle paperille maalauksen aiheesta "Mitkä asiat ovat mukavia Suomessa?"
- Keskustelu tästä kerrasta, viittaaminen seuraavaan kertaan. Huomenna ulkoilukerta, mitä on otettava mukaan?

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Thainaiset eivät muistaneet tuoda musiikkia, eli emme tanssineet heidän maansa tansseja.
- Varasuunnitelmaa emme tarvinneet, koska aika kului omien voimavarojen piirtämisessä.

4. kerta: Ulkoilukerta

- Tapaaminen Kumppanuustalon pihassa, jolloin kerromme tarkemmin, mitä tällä kerralla teemme.
- Lähdemme metsään Ylistönmäelle
- Metsässä tutustumme eri kasveihin ja niiden käyttötarkoituksiin. Etsi kasvi, joka kasvaa omassa maassa/joka ei kasva. Etsi asia, josta pidät erityisesti -> valokuva.
- Palaaminen takaisin Kumppanuustalolle

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Metsässä keräilimme puolukoita eikä muita aktiviteetteja tarvittu, valokuvia otettiin muuten vain naisista.

5. kerta: Voimavarat

- Ryhmän aloituksena thainaisten tanssi
- Yhdessä tekeminen ja ryhmäytyminen solmuharjoituksen avulla. Harjoituksessa seisotaan tiiviissä rykelmässä, suljetaan silmät ja tartutaan kaukana olevaa kädestä. Tämän jälkeen silmät avataan ja ryhmäläisten tehtävänä on ratkaista yhdessä, miten solmu aukeaa ympyräksi ilman, että kädet irtoavat.
- Kuvakollaasin teko aiheena "Minä ja Suomi, omat kokemukset". Ryhmäläiset saavat kertoa työstään, jonka jälkeen etsimme heidän töistään yhtäläisyyksiä, mikä heitä yhdistää? Taustamusiikkina Joonas Toivanen trio: Numurkah ja toisena levynä Beautiful songbirds sarjasta Moods.
- Lopuksi viittasimme ensi kertaan.

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Kolme ryhmäläistä oli toisella Palapeli-projektin tunnilla.
- Ryhmään tuli uusi jäsen, jonka vuoksi tutustuimme aluksi toisiimme.
- Yksi ryhmäläisistä oli sairaana ja teimme hänelle ryhmässä Parane pian- kortin.
- Solmuharjoitusta emme toteuttaneet, koska ryhmäläisiä oli mukana siihen liian vähän.

6. kerta: Voimavarat

- Ryhmän uudelleen kokoaminen, kuulumisten vaihtaminen yhdessä.
- Solmuharjoitus
- Jokaiselle annetaan pala savea ja musiikin soidessa ryhmäläiset alkavat muotoilemaan savea silmät kiinni. Savi liikkuu ringissä ryhmäläiseltä toiselle, kunnes se palaa takaisin ensimmäiselle tekijälle. Tämän jälkeen jokainen miettii lyhyen tarinan työstä. Taustamusiikkina oli Beautiful songbirds sarjasta Moods.

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Luokkatila oli muussa käytössä, joten olimme toisissa tiloissa.
- Aloitimme ryhmäkerran suoraan tutustumalla saveen ja ryhmäläiset saivat muotoilla haluamiaan asioita vapaasti. Taustamusiikkina oli kokoelmalevy Maailman kauneinta taidemusiikkia.
- Solmua emme toteuttaneet, koska ryhmäläisiä oli odotettua vähemmän.

7. kerta: Voimavarat

- Parin johdatus kämmenet vastakkain, ohjattavalla silmät kiinni. Taustamusiikkina Chopin: Nocturne kitaralle
- Rentoutuminen, mitä se on jokaiselle ryhmäläiselle. "Näytä yksi oma tapasi rentoutua".
- Lyhyen rentoutuksen toteutus: Ringissä toisten hierominen. Istualtaan parihieronta hieronta erilaisilla palloilla. Taustamusiikkina Finnish Miniature for cello.
- Yhden ryhmäläisen rentouttaminen patjan päällä yhteisvoimin.
- Musiikin kuuntelu ja maalaus. Taustamusiikkina Maailman kauneinta taidemusiikkia-levyiltä Debussyn Kuutamo.
- Lopuksi palaaminen piiriin, keskustelu tästä kerrasta, viittaaminen huomiseen. Valokuvia itsestä mukaan!

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Mukaan tuli kaksi uutta ryhmäläistä, minkä vuoksi esittelimme jälleen itsemme
- Oma rentoutumistapa-tehtävä käsiteltiin vapaasti keskustellen.
- Vain yksi ryhmäläinen halusi olla hierottavana yhteishieronnassa

8. kerta: Voimavarat

- Oman olon ilmaisu itse valitulla asennolla, jota toiset matkivat.
- Mukaan kuva/kuvia, joissa pidän itsestäni.
- Muotoillaan savesta oman kuvan perusteella kehossa mukavan kohdan. Musiikkina on Assad, Sérgio & Odair; Latin American music for two guitars.
- Palaaminen piiriin, keskustelu joistain vahvoiksi nousseista tunteista, viittaaminen seuraavaan kertaan.

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Valokuvien pohjalta käydyssä keskustelussa puhuttiin lähinnä perheestä ja ystävistä
- Yksi ryhmäläisistä teki savesta taulun, eikä jotain kehonosaa.

- Lopetimme kerran yhteiseen siivoukseen ilman erillistä piiriin palamista, koska keskustelu sujui luontevana saven työstämisen lomassa.

9. kerta: Palautetta ryhmätoiminnasta

- Mieleenpalautus edellisistä ryhmäkerroista leikkimielisellä visailulla. Tarvittaessa Soilan ja Tiinan pantomiimi auttaa ryhmäläisiä muistamaan, mitä kaikkea olemme yhdessä tehneet. Isolle paperille kirjataan ja piirretään, mitä ryhmäkerroilla on tehty ja muistellaan, keitä ryhmässä on ollut.
- Palautteen kerääminen ryhmäläisiltä: Alustuksena muistutamme, että tämä on meidän koulutyö ja haluamme kehittää ryhmätoimintaa. Tehtävänä on piirtää tai kirjoittaa kahdelle erilliselle paperille kolme hyvää ja kolme huonoa asiaa. Ohjaavia kysymyksiä: Mistä toiminnasta sinä pidit? Mistä et pitänyt? Mikä oli ryhmässä hyvää ja huonoa: toiminnot, ohjaajat ja ryhmäläiset.
- Kun tehtävä on valmis, keskustelemme yksilöllisesti ryhmäläisten kanssa. Keskustelulla käydään läpi, mitä kuvat tarkoittavat ja annetaan positiivista palautetta ryhmään osallistumisesta.
- Jatkotehtävänä ryhmäläiset piirtävät tai kertovat, mitä haluaisivat ryhmältä tulevaisuudessa.
- "Mitä teemme huomenna?" Ryhmäläiset saavat suunnitella kerran. Jos ideoita ei synny, keskitymme viimeisellä kerralla unelmiin.

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Tulevaisuuden ideoista syntyneen yhteisen keskustelun pohjalta kirjassimme ajatukset isolle paperille.

10. kerta: Ryhmän päättäminen

- Ryhmäläisten suunnittelema kerta
- Kaikki tuo omia leivonnaisiaan, joita nautimme kahvin ja teen kera
- Ryhmäläiset tuovat oman maansa musiikkia
- Naiset pukeutuvat kulttuurinsa vaatteisiin
- Rentoa yhdessä oloa viimeistä kertaa tämän ryhmän kanssa

Muutoksia ryhmäkerralla:

- Kukaan ei tuonut musiikkia, joten kuuntelimme suomalaista musiikkia; Emma Salokosken ja Kasevan cd-levyjä.

Liite 3. Maahanmuuttajanaisten ryhmän havainnointilomake

Ryhmäkerran päivämäärä ja tarkoitus	Ryhmäläisten osallistuminen ja motivaatio toimintaan	Ryhmäläisten keskittyminen toimintaan	Ryhmäläisten roolit ja vuorovaikutus	Ohjaajien roolit ryhmässä ja ryhmää ohjatessa	Ryhmäkerran vahvuudet ja heikkoudet
1. kerta 24.8.2006 Tutustuminen ja ryhmän tarkoitus	5 naista (Komonwan, Somphan, Jeiran, Mina ja Jenny) olivat innokkaana paikalla ja vain Mariam puuttui. He tulivat ryhmään mielellään, koska ryhmässä tehdään erilaisia asioita kuin kielitunneilla. Kaikki naiset osallistuivat hyvin.	Kaikki kuuntelivat tarkasti häntä, jolla oli puheenvuoro.	Ryhmäläiset kommunikoiivat eniten samaa kieltä puhuvien kanssa, mutta hakivat kontaktia hyvin myös muihin ryhmäläisiin. Naiset jakoivat elämäkokemuksiaan toistensa kanssa pilke silmäkulmassa. Ryhmäläisillä oli tasapainoiset roolit toistensa kanssa.	Tiinalla oli selkeä pääohjaus koko ryhmäkerran. Soila tulkasi englanniksi ja antoi Jennyn tulkata kykyjensä mukaan. Ohjaajina olimme kuitenkin samalla tasolla ryhmäläisten kanssa ja ryhmäläiset ottivat meidät hyvin vastaan.	Vahvuudet: Ryhmäläisten huumori ja iloisuus, runsas tulkkaus, naisten vuorovaikutus sekä innostuneisuus ryhmästä ja sen aiheista. Heikkoudet: Thaikielen tulkin puuttuminen. Ryhmäläisillä oli paljon istumista ja kuuntelemista
2. kerta 25.8.2006 Tutustuminen, musiikki ja tanssi	Kaikki viisi naista olivat paikalla. Mariam ei välttämättä tule ryhmään ollenkaan. Suurin osa naisista osallistui kaikkeen toimintaan innokkaasti. Jeiran ja Mina tanssivat vain oman maansa musiikkia, mutta olivat	Keskittyminen oli yleisesti hyvä. Hetkitäin eri kieliryhmät puhuivat toistensa päälle omia keskustelujaan.	Ryhmäläiset ottivat hyvin kontaktia toisiinsa. Varsinkin tanssivat Afganistanista loivat ryhmähenkeä. Ohjaajan rooli vaihteli mukavasti riippuen siitä kenen musiikkia kuunneltiin. Jenny otti muut ryhmäläiset erityisen hyvin	Soila oli pääohjaaja ja Tiina oli apuohjaaja. Käytännössä roolit olivat kuitenkin lähes yhtä vahvat.	Vahvuudet: Ryhmäläisille saivat esitellä itselleen tärkeää musiikkia. Muiden kanssa jakaminen, iloisuus, toisten kulttuuriin tutustuminen, ryhmäläisten kommunikointi olivat ryhmäkerran vahvuuksia.

	muuten mukana tunnelmassa.		huomioon ja kannustaa muita positiivisella asenteella.		Heikkoudet: Kertaan liittyi paljon odottelua ja siihen liittyi epäselvät siirtymiset toiminnasta toiseen. Yhden ryhmäläisen myöhästymisen siirsi aloitusta ja tilan vaihtaminen kesken ryhmäkertaa hajotti hieman toimintaa.
3. kerta 31.8.2006 Voimavarat, piirtäminen ja maalaus	Ryhmään tuli uusi jäsen Nasrin. Mina, Jeiran ja Mariam olivat poissa. Kaikilla paikalla olevilla oli korkea motivaatio toimintaan ja he osallistuivat tasapuolisesti.	Keskittymistä selkeästi havaittavissa ja ryhmäläiset keskittyivät hyvin maalaamiseen. He kuuntelivat toisiaan hyvin.	Ryhmäläiset ottivat toisensa hyvin huomioon ja ryhmäläisillä oli hyvä ryhmähenki keskenään. Uusi jäsen ei vaikuttanut paljon ryhmädynamiikkaan vaan pääsi heti mukaan ryhmään. Ryhmäläiset hieman kaipaillivat puuttuvia ryhmäläisiä.	Tiinalla oli päävastuu ohjauksesta, mutta ohjasimme tasapuolisesti kummatkin. Yhteisohjaus toimi mielestämme hyvin ja se oli luonnollista. Positiivista oli selkeät siirtymiset toiminnasta toiseen ja huomioimme entistä paremmin, että kaikki ryhmäläiset ovat ymmärtäneet ohjeet.	Vahvuudet: Ryhmäläisten tasa- puolinen osallistuminen toimintaan, kaikki viihtyivät ryhmässä, suomenkielen harjoittaminen ja samalla saimme kuvaa heidän kielitaidostaan. Heikkoudet: Kolme ryhmäläistä ei ollut paikalla.
4. kerta 1.9.2006	Viisi naista oli paikalla ja vain Mina puuttui. Kaikki naiset oli-	Kaikki tulivat ryhmän mukana ja keskittyivät keskusteluun ti-	Ryhmässä oli tasa- puolista ja hyvää vuoro- vaikutusta. Naiset	Ohjaajien roolit olivat tasaiset. Kuljimme vapaasti ryhmän mu-	Vahvuudet: Yleinen innostuneisuus ulkoilusta. Mel-

Voimavarat, Ulkoilu	vat paikalla ajoissa ja he olivat innokkaampia ulkoiluun, kuin oletimme. Annetuista vaihtoehdoista naiset valitsivat haastavimman, eli lähdimme ulos ja kiipesimme isoa rinnettä ylös. Ryhmäläisiä ulkoiluun motivoi liikkuminen ja painon pudotus.	lanteiden mukaan.	jakautuivat helposti kieliryhmiin ja suomenkielisessä sekä englanninkielisessä keskustelussa syntyi väärinkäsityksiä.	kana, kannustimme naisia suomenkieliseen keskusteluun ja vuorovaikutukseen ryhmässä.	kein kaikille tämä oli ensimmäinen kerta metsässä ja kokemus oli positiivinen. Heikkoudet: Metsässä olisi voinut olla mukana jotain evästä.
5.kerta 7.9.2006 Voimavarat, Kokemuksia Suomes- ta kuvakollaasi	Ryhmäkerralla oli kolme naista, joista yksi oli uusi jäsen Olga. Kolme muuta ryhmäläistä oli toisella tunnilla ja Komonwan oli sairaana. Uusi jäsen oli innokkaasti mukana. Jenny ei innostunut toiminnasta tällä kertaa.	Naiset keskittyivät hyvin ja olivat hyvin mukana keskusteluis- sa sekä toiminnassa.	Naisten välillä on vuorovaikutusta ja uusi jäsen otettiin mukaan hyvin. Ryhmäytymisprosessi on ollut hajanainen, jonka vuoksi naisten suhteet eivät ole vielä vakiintuneet. Puheen- vuorot osoitetaan lähinnä ohjaajille ja kommunikointi pohjautuu usein kysymyksiin vastaamiseen.	Tiinalla päävetovastuu, vaikka pääasiassa kummatkin ohjasivat tasapuolisesti. Ohjaajilla oli selkeä ohjaajuus koko ryhmäkeran ja ryhmäläiset vaativat paljon huomiota.	Vahvuudet: Mukautimme suunnitelmaa tilanteen mukaan Heikkoudet: Muuttunut kokoonpano ryhmässä ja ryhmäläisiä oli vähän paikalla. Oliko kuvakollaasitehtävä liian vaikea?

<p>6.kerta 8.9.2006</p> <p>Voimavarat, saven käyttö</p>	<p>Ryhmäkerralla oli 4 henkilöä; Jeiran, Jenny, Sophan ja Olga. Naiset lähtivät muotoilemaan savea ilman suurempaa ohjeistusta. Savi oli naisista helppoa käsitellä.</p>	<p>Naiset keskittyivät hyvin ja toiminta oli luonnollista.</p>	<p>Ryhmäytymistä tapahtui huomaamatta toiminnan lomassa, kun saviesineet täydensivät samaa kokonaisuutta, eli kotia. Esim. Olga alkoi rakentaa tuolia Jeiranin ruokailukokonaisuuteen. Esineet nostivat esiin keskustelua ruuanlaitosta ja marjastamisesta.</p>	<p>Soilalla oli pääveto-vastuu ja Tiina osallistui enemmän ryhmän toimintaan tukiryhmäläisenä.</p>	<p>Vahvuudet: Savi oli hyvä materiaali, naiset olivat positiivisesti mukana toiminnassa eikä toiminta kaivannut vahvaa ohjaajuutta.</p> <p>Heikkoudet: Kaikki ryhmäläiset eivät olleet paikalla. Tämän vuoksi myös ohjelmaa piti muokata.</p>
<p>7. kerta 14.9.2006</p> <p>Voimavarat, rentoutuminen</p>	<p>Mukana oli kuusi naista; Olga, Sophan, Mina, Nasrin, Fatma ja Mariam. Fatma ja Mariam olivat ensimmäistä kertaa ryhmässä. Kaikki olivat innolla mukana toiminnassa. Neljä samasta kulttuurista tulevaa saivat selvästi paljon tukea toisistaan, joka vaikutti myös heidän motivaatioon ryhmää kohtaan.</p>	<p>Keskittymisessä oli haastetta suomalaisen mittapuun mukaan. Lähi-Idästä kotoisin olevat naiset olivat niin aktiivisia, että ohjaajat ja kaksi muuta ryhmäläistä eivät pysyneet mukana.</p>	<p>Vuorovaikutus keskityi lähinnä persiä puhuvien ympärille. Olgalla ja Sophanilla oli lähinnä sivustaseuraajan rooli.</p>	<p>Soilalla selkeä veto-vastuu ja Tiina oli flunssainen ja keskityi musiikinkäyttöön. Selkeää ohjausta tarvittiin, koska ryhmään tuli uusia jäseniä. Suomenkieliseen keskusteluun tukemisessa tarvittiin myös ohjausta.</p>	<p>Vahvuudet: Suunnitellut tehtävät toimivat, naiset osallistuivat hyvin, uudet jäsenet toivat eloisuutta ryhmään.</p> <p>Heikkoudet: Kaksi ryhmäläistä jäi ulkopuolelle, kun keskustelu kääntyi persiäksi.</p>

<p>8. kerta 15.9.2006</p> <p>Voimavarat, mistä pidän itsessäni; valokuvan ja saven käyttö</p>	<p>Paikalla 5 ryhmäläistä, Mariam ja Mina poissa. Kaikki osallistuivat tasapuolisesti ja aktiivisesti. Toiminta ei ollut kaikille kovin mielekästä, mutta motivaatio ryhmässä olemiseen oli korkea eikä kukaan halunnut lähteä ennen yhteistä lopetusta. Erityisesti Jenny osallistui aiempaa enemmän suomenkielellä.</p>	<p>Keskittyminen näkyi ryhmässä edellistä kertaa selkeämmin ja oli jälleen suomalaisen kulttuurin mukaista, eli rauhallista.</p>	<p>Ryhmässä oli tänään todella tasapuoliset roolit ja kaikki saivat jakaa omia ajatuksiaan, joille ryhmässä annettiin tänään hyvintilaa. Kulttuurien rajat hälvenivät aiempia ryhmäkertoja selvemmin ja kohotasimme toinen toisemme persoonina. Toisaalta jokainen sai kertoa omasta kulttuuristaan ja sen tavoista muille. Spontaania keskustelua ryhmäläisten kesken syntyi paljon.</p>	<p>Soilalla oli päävastuu ohjauksesta. Tiinalla oli selkeä apuohjaajan rooli, hän mm. keskittyi tarkistamaan, että kaikki ovat ymmärtäneet tehtävänannot ja mistä keskustellaan.</p>	<p>Vahvuudet: Tasapuoliset roolit, ennakkoluulojen hälveneminen, ryhmäläisten rentoutuminen, spontaani keskustelu ja kokemusten jakaminen</p> <p>Heikkoudet: Oliko saven muotoilun tehtävänanto (kehonosa, josta pidän itsessäni) liian yksilökeskeinen? Liian avoin ryhmä syvempään ajatusten jakamiseen</p>
<p>9. kerta 21.9.2006</p> <p>Palautteen antaminen</p>	<p>Paikalla koko ryhmä! Kaikki osallistuivat vapaamuotoiseen keskusteluun ja toivat omia mielipiteitään esille.</p>	<p>Ryhmäkerta oli vapaamuotoinen, eikä keskittymisessä ollut ongelmia. Muutaman kerran Tiina palautti huomion persiankielistä keskustelusta ohjaajalle.</p>	<p>Roolit olivat tasapuoliset, kukaan ei selvästi viennyt huomiota eikä jäänyt muiden varjoon. Kulttuurit kohtasivat varsinkin Jennyn ja Mariamin ansiosta.</p>	<p>Tiinalla oli selkeä pääohjaajan rooli palautteen antamisen ohjeistamisessa. Ohjeiden antamisen jälkeen olimme luontevasti ryhmäläisten kanssa pohtimassa palautteen antamista.</p>	<p>Vahvuudet: Kaikki olivat paikalla! Rento ilmapiiri, paljon huumoria ryhmäläisten ja ohjaajien kesken, monipuolinen palautteen antaminen (piirtäen, kirjoittaen ja suullisesti). Oli hyvä, että haastattelimme ryhmäläisiä lisäksi</p>

					yksitellen. Heikkoudet: Tulkkien puuttuminen? Toisaalta palautteen antaminen rauhassa suomeksi toimi hyvinä oppimiskokemuksena ryhmäläisille.
10.kerta. 22.9.2006 Ryhmän lopettaminen, kahvittelu.	Paikalla 5 naista, Mariam ja Olga puuttuivat, kuten eilen oli puhetta. Melkein kaikki toivat ryhmään jotain, kuten leivonnaisia ja juhlavaatteita. Kaikki maistelivat toisten tuomia uusia makuja.	Keskustelu pysyi jälleen hyvin ryhmän yhteisissä aiheissa, vaikka välillä sitä täytyikin tarkentaa persian tai englannin kielellä. Naiset ovat olleet niin motivoituneita ryhmän toimintaan, ettei keskittymisessä ole ollut muillakaan kerroilla ongelmia. Ainoa motivaatio ongelma on ollut se, ettei kaikki ryhmäläiset ole tulleet aktiivisesti ryhmäkerroille.	Ryhmäkerta oli rentoa yhdessäoloa, ja keskustelu sujui vapaamuotoisesti kaikkien ryhmäläisten kesken. Rooleissa näkyi tälläkin kertaa tavalliset jaot. Somphan kuunteli keskustelua taustalla, Nasrin oli myös enemmän taustalla ja tulkkasi tarvittaessa, Mina toi huumoria ryhmään, Jenny ja Fatma olivat aktiivisesti mukana. Tässä vaiheessa ryhmä on alkanut kiinteytyä, ja sitä olisi helppo ohjata jatkossakin.	Ohjaajilla oli tasaiset roolit toisiinsa nähden, ohjaamista tarvittiin välillä keskustelun virittämisessä ja sen varmistamisessa, että kaikki ymmärsivät. Vastuuta koettiin antaa ryhmäläisille mahdollisimman paljon esimerkiksi tilaa järjestettäessä. Siivoukseen he osallistuivat spontaanisti.	Vahvuudet: Ryhmäläiset toivat omia leivonnaisiaan, joita halusivat tarjota muille, spontaani keskustelu sujui mukavasti ja jälleen huumori kukki. Eilen jo alustettu ryhmäkerta oli helppo toteuttaa. Heikkoudet: Kaikki eivät päässeet paikalle. Tanssittava musiikki olisi voinut olla hauska lisä.

Liite 4. Naisten ideat jatkotoiminnalle

- Musiikin kuunteleminen. Osa naisista sanoi, että he kuuntelisivat mieluiten oman maansa musiikkia. Myös klassinen musiikki ja kevyt musiikki saivat naisilta kannatusta.
- Metsäretki. Naiset kertoivat mielellään käyvän metsäretkellä. Metsässä olisi mukavaa kerätä marjoja ja sieniä sekä oppia niistä uusia asioita: mitä sieniä tai marjoja voi turvallisesti kerätä ja miten niitä valmistetaan.
- Ruuanlaittaminen. Ruuanlaittoryhmä nousi esiin monia kertoja. Naiset toivoivat laittavansa ryhmässä oman maansa ruokaa, mutta myös tutustua toisten maiden ruokakulttuuriin.
- Hieronta.
- Jumppaaminen.
- Savityöt.
- Käsityöt. Naisia kiinnostaisivat ompelutyöt ja varsinkin muiden maiden käsityöt. Naiset mainitsivat myös korttien tekemisen.
- Näytteleminen. Yksi nainen toivoi tulevaisuudessa näyttelemistä ja teatteritoimintaa ryhmässä.